

Pomoc osobám ohroženým domácím násilím

Lenka Vávrová, DiS.

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka VÁVROVÁ, DiS.**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Téma práce: **Pomoc osobám ohroženým domácím násilím**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti problematiky domácího násilí.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEDNÁŘOVÁ, Z. et al. Domácí násilí Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.

BUSKOTTE, A. Z pekla ven. Žena v domácím násilí. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.

MARVANOVÁ-VÁGROVÁ, B., POKORKÁ, D., TOUFAROVÁ, M. Partnerské násilí. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.

ŠVARÍČEK, R. et al. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-7367-313-4.

VODÁČKOVÁ, D. et al. Krizová intervence. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-696-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Šalenová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

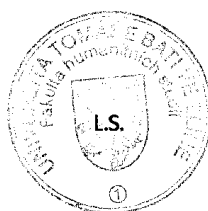
15. února 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 15. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 28. 4. 2010

.....
Vávrová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávatečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Bakalářská práce pojednává o fenoménu domácí násilí a pomoci osobám ohroženým tímto jevem. V teoretické části jsem se zaměřila na samotnou charakteristiku domácího násilí, systém pomoci v České republice a oblast přímé práce s osobami, které se ocitly ve zmiňované tíživé situaci. Praktickou část tvoří kvalitativní výzkum, jehož základem je polostrukturovaný rozhovor s ohroženými osobami, které se setkaly s domácím násilím a rozhodly se svoji situaci řešit. Získaná data jsou sestavena do jednotlivých kazuistik. Výzkumné šetření je zaměřeno na specifika domácího násilí, možnosti a nedostatky intervence při řešení této oblasti.

Klíčová slova:

Domácí násilí, ohrožená osoba, vykázaná osoba, pomoc osobám ohroženým domácím násilím, první kontakt, interdisciplinární spolupráce, intervenční centrum.

ABSTRACT

The thesis deals with the phenomenon of domestic violence and the help to those who are threatened by the experience. The theoretical part is focused on the sole characteristic of domestic violence, the system of support in the Czech Republic as well as the area of direct help to those who have found themselves dealing with the above mentioned problem. The practical part consists of a qualitative analysis, founded on partially structured interviews with people affected by domestic violence who have decided to find a solution to their situation. The data acquired is formulated into separated case reports. The research is focused into specific aspects of domestic violence, the potential and limitation of the intervention during the treatment of given situation.

Keywords:

Domestic violence, the endangering person, disinvented person, help for victims of domestic violence, first contact, inter-disciplinary cooperation, interventional center.

Na tomto místě chci poděkovat za cenné rady a náměty vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Evě Šalenové. Svým rodičům a příteli děkuji za projevenou podporu a empatii po dobu studia.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	12
1.1 CHARAKTERISTIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	12
1.2 PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	13
1.3 ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	13
1.4 FORMY A DRUHY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	14
1.5 OHROŽENÁ OSOBA	15
1.6 NÁSILNÁ OSOBA	16
1.7 CYKLUS DOMÁCÍHO NÁSILÍ Z POHLEDU OHROŽENÉ OSOBY	17
1.8 ZÁKONITOSTI VÝVOJE DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	18
1.9 PSYCHOLOGICKÉ DŮSLEDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ NA OHROŽENOU OSOBU	19
2 SYSTÉM POMOCI OSOBÁM OHROŽENÝM DOMÁCÍM NÁSILÍM V ČESKÉ REPUBLICE	21
2.1 LEGISLATIVA V ČESKÉ REPUBLICE	21
2.2 MODEL POMOCI.....	22
2.3 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍM.....	24
2.4 INTERVENČNÍ CENTRUM	26
2.5 INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE	26
3 PŘÍMÁ PRÁCE S OSOBAMI OHROŽENÝMI DOMÁCÍM NÁSILÍM	28
3.1 PRVNÍ KONTAKT	28
3.2 KRIZOVÁ INTERVENCE	29
3.3 IDENTIFIKACE OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍM.....	29
3.4 SIGNÁLY ZVÝŠENÉHO RIZIKA	30
3.5 ZÁSADY KOMUNIKACE S OHROŽENOU OSOBOU	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 VÝZKUM	33
4.1 TYP VÝZKUMU	33
4.2 CÍL VÝZKUMU	33
4.3 VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY	34
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	34
4.5 SBĚR DAT	34
4.6 POUŽITÉ METODY	35
4.7 KAZUISTIKY	36
4.7.1 Paní Alena	36
4.7.2 Paní Barbora.....	41
4.7.3 Paní Cecílie	45
4.7.4 Pan Dan	49
4.8 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	53
4.9 SHRNUÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	57
ZÁVĚR	60

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	61
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	63
SEZNAM PŘÍLOH.....	64

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma „Pomoc osobám ohroženým domácím násilím“. K výběru tohoto tématu jsem se přiklonila z důvodu, jelikož zastávám stanovisko, kdy násilí nemůže být tolerováno a přehlíženo ani v tom případě, pokud se odehrává v soukromí za zavřenými dveřmi domovů mezi blízkými lidmi. Každý má právo na svoji osobní důstojnost, zdraví a na život. Proto je podle mě na místě důležitá pomoc, podpora a pochopení ze strany veřejné i odborné společnosti.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou hlavních částí, a to části teoretické a praktické. V první kapitole teoretické části budu charakterizovat domácí násilí a jeho specifika. Uvedu definici domácího násilí, příčiny, popíši jeho znaky a formy. Dále představím aktéry, cyklus a zákonitosti vývoje. Nakonec uvedu psychologické důsledky domácího násilí, které se dotýkají ohrožené osoby.

Druhá kapitola je věnována systému pomoci osobám ohroženým domácím násilím v České republice. Nejdříve uvedu legislativní vymezení a model pomoci v České republice, která se vztahuje na oblast zmiňované problematiky. Také se zaměřím na sociální služby, přičemž důležitý bod při pomoci ohroženým osobám zde shledávám v působení a činnosti intervenčního centra, které v této části přiblížím. Řešení případů domácího násilí však není záležitostí jediné organizace. Proto se dále zaměřím na popis interdisciplinární spolupráce.

Třetí kapitolu zaměřím na přímou práci s osobami ohroženými domácím násilím a vymezení vztyčných bodů. Tyto shledávám v navázání kvalitního prvního kontaktu, poskytnutí krizové intervence, identifikaci ohrožené osoby a rozeznání signálů zvýšeného rizika nebezpečí ohrožené osoby ze strany násilné osoby. Pro navázání důvěry a navození dobré spolupráce při řešení domácího násilí s ohroženou osobou je nutné zvolení adekvátní komunikace. Proto zde také uvedu zásady komunikace s ohroženou osobou.

Praktickou část bakalářské práce bude tvořit kvalitativní výzkum, jehož základem bude polostrukturovaný rozhovor s osobami ohroženými domácím násilím. Získaná data sestavím do jednotlivých kazuistik. Ve výzkumném šetření se zaměřím na specifika domácího násilí, možnosti a nedostatky intervence při řešení této oblasti. V závěru praktické části vyhodnotím výsledky šetření a v této souvislosti navrhu doporučení pro praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

1.1 Charakteristika domácího násilí

Domácí násilí je závažnou věcí, která se nevyskytuje ojediněle. Tuto skutečnost dokládá následující údaj. Výzkumy v České republice, které provedla agentura STEM 2006 pro BKB a DONA linku poukazují na fakt, kdy se minimálně 16 % populace starší patnácti let setkala s domácím násilím. Proto nelze tento druh násilí přehlížet a podceňovat.

Na závažnost násilí mezi osobami blízkými poukazují důležité skutečnosti, které o domácím násilí popsal německý kriminolog Schneider, H. J. Podle něho je domácí násilí nejrozšířenější druh násilí z hlediska výskytu, nejméně kontrolované násilí z hlediska latence, nejvíce podceňované násilí z hlediska závažnosti a jeho frekvence (Dona linka, 2009).

Násilí probíhající za zavřenými dveřmi domovů se netýká jen úzké části společnosti, ale prochází napříč širokým sociálním spektrem, tzn., že domácí násilí se vyskytuje ve všech společenských třídách, bez ohledu na finanční situaci rodiny, vzdělání rodinných příslušníků nebo na jejich společenský status (Bednářová, 2009).

V současné době je domácí násilí velmi diskutovaný problém. Výklad pojmu domácí násilí není však jednotný a existuje mnoho definic. Tyto definice domácího násilí se v detailech odlišují, v zásadních bodech se však shodují.

Domácím násilím se zpravidla označuje:

- násilné jednání a týrání mezi blízkými lidmi, kteří žijí ve společném bytě či domě,
- násilná osoba má a stále udržuje nad ohroženou osobou moc a trvalou kontrolu, která vede u násilné osoby k pocitu moci a vlastnictví,
- dochází k využívání fyzické převahy silnějšího nad slabším, omezování osobní svobody, vydírání, sexuální zneužívání, slovní útoky,
- je zde přítomné nerovnoměrné rozložení sil,
- ohrožená osoba má trvalý strach z násilné osoby, díky kterému získává násilná osoba mocenské postavení, nejsou respektována práva, potřeby a přání ohrožené osoby (Bednářová 2009).

Oblast problematiky domácího násilí má řadu specifík. Na některá specifika bych chtěla upozornit, protože jejich znalost je klíčová především pro profesionální přístup zainteresovaných odborníků. Mezi základní specifika se řadí:

- asymetrie ve vztahu,
- silný emoční vztah mezi ohroženou a násilnou osobou,
- sociální a ekonomická závislost a propojenost,
- dynamika vývoje a přítomnost cyklu násilí (Bednářová, 2009).

1.2 Příčiny domácího násilí

Příčiny vzniku domácího násilí můžeme rozdělit do 4 oblastí:

- Společnost – tolerantní až lhostejný postoj společnosti k domácímu násilí, existence mýtů a stereotypů, patriarchální pohled na rodinu.
- Rodinná výchova – transgenerační přenos, kdy děti v rodině napodobují chování svých rodičů. Násilí se stává variantou sociálního chování. Chlapci častěji přebírají vzorce chování násilné osoby, dívky se většinou identifikují s ohroženou osobou a naučí se násilné chování tolerovat.
- Situační faktory – nezaměstnanost, finanční potíže, sociální izolace, nemoc. V tomto případě není jedinec primárně agresivní, ale začne se takto chovat pod vlivem nepříznivých okolností.
- Osobnost násilného jedince – sklon k agresivnímu jednání, sebestřednost, závislost na návykových látkách, anomálie osobnosti, psychické potíže, majetnické sklony. Tito lidé nepřiměřeně reagují a jsou agresivní na všechny slabší jedince.

Z těchto příčin vzniku domácího násilí můžeme rámcově vymezit okruh rizikových faktorů a vlastností, které mohou být spouštěcím mechanismem vzniku násilného chování a poukazovat na teoretický vývoj eskalace domácího násilí (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006).

1.3 Znaky domácího násilí

V dnešní době je domácí násilí etablovaný pojem, který se nesprávně používá při jakémkoli násilí vyskytující se mezi osobami blízkými žijícími ve společné domácnosti. Ne vždy se ale jedná o domácí násilí. Každá porucha vztahu, konflikt či rozepře, které vyústí v psychické nebo fyzické napadení, nejsou domácí násilí.

Podle Voňkové (2007) jsou pro přesnou identifikaci domácího násilí určující následující znaky, které vymezují odlišnost od dalšího násilí.

- **Opakovanost** – násilí má svůj vývoj a k násilí dochází opakovaně, nejedná se o jednorázový incident. Vývoj domácího násilí je dlouhodobá záležitost, zpravidla trvá několik let i několik desítek let.
- **Postupný nárůst intenzity** (eskalace) – začátky násilí mívají zprvu mírnější podobu psychického násilí. Následně násilná osoba stupňuje svoje psychické i fyzické útoky vůči ohrožené osobě.
- **Jasně rozdělení rolí** – lze jednoznačně rozpoznat ohroženou a násilnou osobu. Rozdělní rolí se v průběhu doby nemění. Nestojí zde dva rovnocenní partneři, jako u běžného domácího konfliktu.
- **Soukromí** – k násilí dochází ve společně obývaném obydlí či místnosti a to beze svědků. Mimo domov se násilí může také odehrávat na chatě nebo v hotelu.

Aby se situace dala vyhodnotit jako domácí násilí, je nutná přítomnost všech 4 znaků.

Z uvedených znaků vyplývá, že o domácí násilí se nejedná v případech uskutečnění jednorázového incidentu, rovnocenného postavení partnerů, střídání rolí, vzájemné napadání a provokace, tzv. „Italská domácnost“.

1.4 Formy a druhy domácího násilí

Domácí násilí se může projevovat v různých formách. Uvedené formy domácího násilí se izolovaně téměř nevyskytují, ale dochází k jejich různým kombinacím. Nejčastěji se jedná o kombinaci fyzického a psychického násilí. Formy domácího násilí můžeme rozlišit následovně:

Fyzické – kde můžeme zahrnout kopance, facky, údery otevřenou pěstí, škrcení, ohrožování zbraní či jiné fyzické útoky.

Psychické – ke kterému se řadí nadávky, urážení, ponižování, zesměšňování ve společnosti, vydírání, bezdůvodné obviňování a vyhrožování, odepírání spánku, ovlivňování dětí.

Sexuální – k tomuto patří vynucování pohlavního styku v případě, nemá-li o něj partner zájem, nucení k sexuálním praktikám, se kterými partner nesouhlasí.

Sociální izolace – bránění ohrožené osobě ve styku s rodinou i s přáteli, provádění nečekaných kontrol na pracovišti. Násilná osoba může zakazovat používání telefonu či automobilu.

Finanční – ekonomické – násilná osoba zde omezuje přístup k penězům, poskytuje minimální finanční prostředky na domácnost, požaduje stvrzenky nákupu.

Emocionální – zde probíhá ze strany násilné osoby manipulace s emocemi. Přesvědčuje ohroženou osobu o tom, že je neschopná, k ničemu, špatná matka a manželka. Tímto se jí snaží vnutit myšlenku, že je odpovědná za probíhající domácí násilí.

Spirituální – násilná osoba brání ohrožené osobě ve vyjádření jejích náboženských či spirituálních postojů, víry nebo nutí ohroženou osobu přestoupit na víru jeho (Voňková, 2007).

Druhem domácího násilí se vymezuje, mezi jakými blízkými osobami se násilí odehrává. Nejtypičtěji probíhá domácí násilí mezi mužem a ženou, kdy žena je ohrožená osoba a muž násilná osoba (manželé, druh-družka). Domácí násilí může probíhat i mezi homosexuálními páry (dvojice homoerotické). Probíhá také transgeneračně, na seniorech, i na dětech. Může se vyskytovat ve vztahu mezi sourozenci (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006).

1.5 Ohrožená osoba

Osobou, která je ohrožena domácím násilím se může stát prakticky kdokoliv. Dnes pohlaví ani věk ohrožené osoby nerozhoduje. Bílý kruh bezpečí definuje, že „Ohroženou osobou se rozumí osoba, proti které směřuje domácí násilí ze strany násilné osoby. Jedná se většinou o osobu, která společně s násilnou osobou obývá dům nebo byt, popřípadě je nebo byla s násilnou osobou v intimním vztahu“ (Voňková, 2007, s. 37).

Ohroženými osobami domácím násilím mohou být:

- Ženy – tyto jsou nejčastěji oběťmi domácího násilí, je to až v 92 – 98 % .
- Muži - jsou oběťmi domácího násilí ve 2 – 5 %. Tato skupina je velmi latentní. Domácí násilí na mužích má svá specifika, přestože trpí podobně jako týrané ženy.
- Děti - v 69 % domácností se násilí odehrává v přítomnosti dětí. V souvislosti s týranými dětmi se jedná o syndrom CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Děti se mohou vzhledem k domácímu násilí stát přímou nebo nepřímou ohroženou osobou. Přímou ohroženou osobou se stávají v případě,

kdy je rodič fyzicky napadá a způsobí mu újmu. Nepřímo jsou děti ohroženy, pokud jsou okolnostmi donuceny pozorovat napadání jednoho rodiče druhým. Děti se tak stávají často jedinými svědky událostí. Obě formy týrání mají na vývoj dětí a utváření jejich osobnosti podstatný negativní vliv. Dále chci upozornit na fakt, že domácí násilí na dětech je vyčleněno z právních definic. Zabývá se jí problematika CAN. Pro práci s takto ohroženými dětmi má patřičné kompetence orgán sociálně právní ochrany dětí, proto se jimi ve své bakalářské práci zabývám jen okrajově.

- Senioři - mezi seniory ve věku nad 65 let trpí domácím násilím 3 – 5 %. Násilí na seniorech může zahrnovat nejrůznější přímé formy bití i nešetného zacházení. Staří lidé, stejně jako děti, se nemohou proti domácímu násilí příliš bránit, obzvláště pokud se jedná o nemohoucí seniory.
- Zdravotně postižení – zdravotně postižená osoba bývá velmi často zcela odkázána na osobu, která o ni pečuje. Pokud se v tomto vztahu vyskytne domácí násilí, je velmi těžké pro ohroženou osobu proti tomuto se bránit a bojovat (Voňková, Huňková, 2004).

1.6 Násilná osoba

Podle Huňkové (2004) může násilná osoba pocházet ze všech socioekonomických, věkových, etnických a rasových skupin, přičemž domácí násilí není závislé na vzdělání, povolání či ekonomickém statusu rodiny.

Bílí kruh bezpečí uvádí, že „*Násilnou osobou se rozumí osoba, která ohrožuje jinou osobu na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti a společně s ní obývá byt nebo dům, popřípadě jsou či byly spolu s ohroženou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a vzhledem k aktuální zadokumentované situaci, předešlým incidentům a riziku reálného ohrožení lze důvodně předpokládat, že tato osoba se bude dopouštět i nadále násilí vůči ohrožené osobě*“ (Voňková, 2007, s. 38).

Nejčastější typologii násilných osob zpracoval Čermák (1998) Jedná se o:

- Emocionálně reaktivní typ násilníka – tyto lidé stěží ovládají své pocity, reagují výbušně, impulzivně. Agrese vzniká na vnější skutečný či domnělý podnět a může být mířena na kohokoliv.
- Instrumentální typ násilníka – lidé „dvojí tváře“ – na jedné straně jsou sebevědomí, laskaví a na straně druhé mají potřebu ovládat a mít moc. Agresivita je zaměřena

výběrově, například jen proti manželce. Násilná osoba jedná chladně a s rozmyslem.

- Násilné osoby nadměrně kontrolující své agresivní impulsy – tito lidé mají puzení k agresivitě, ta je však vůlí potlačena. Agrese se může nečekaně a velmi silně projevit. Následně se tito lidé vracejí k svému obvyklému chování.
- Násilníci mající potěšení z krutosti – těmto lidem vyvolává potěšení vidět jiné lidi trpět. Tento typ násilníka není příliš častý.
- Psychopatické osobnosti – tyto násilné osoby se vyznačují manipulací s druhými osobami, nedostatkem sebevědomí, parazitováním na ostatních, lhaním, antisociálním chováním.

Jak uvádí Bednářová (2009), u většiny násilných osob se projevuje jeden společný znak. Tím je odmítnutí převzetí odpovědnosti za své chování. Příčiny své agrese vidí ve svém okolí, v partnerce, tudíž oni sami nechtějí změnit své jednání.

Znalost povahy jednání násilné osoby má své praktické využití. Je důležitá při předcházení a minimalizaci následných útoků a vyvození bezpečnostních opatření.

1.7 Cyklus domácího násilí z pohledu ohrožené osoby

„Domácí násilí se nikdy neomezuje pouze na jedinou epizodu, představuje vždy složitý, postupně se vyvíjející proces, který má vždy v konkrétním intimním vztahu svou historii“ (Huňková, 2004, s. 104).

Cyklus domácího násilí má charakter kruhu, ve kterém se opakují jednotlivé fáze. Z tohoto vyplývá, že incidenty mají svoji dynamiku, se kterou souvisí specifika prožívání ohrožené osoby. Pokud není cyklus opakujícího se násilí přítomen, nejedná se o domácí násilí (Bednářová, 2009).

Buskotte (2008) popisuje 3 fáze cyklu domácího násilí. Těmi jsou:

- Fáze 1: stupňování násilí- násilná osoba nadměrně kritizuje ohroženou osobu, zastrašuje ji. Ohrožená osoba se snaží násilníkovi vyhovět a tímto předejít eskalaci a případnému útoku. Toto se jí nezdaří.
- Fáze 2: Exploze – zahrnuje samotné projevy násilí, které mohou vést ke zranění ohrožené osoby, popřípadě ke smrti. V této fázi ohrožená osoba pociťuje strach, zlobu a je nejvíce motivovaná ke změně a situaci řešit.

- Fáze 3: Líbánky - tato fáze je v počátcích vztahu zpravidla nejdelší, násilná osoba se omlouvá, slibuje, kupuje dárky. Třetí fáze je ukončena usmířením.

Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová (2008) poukazují na skutečnost, že intervaly mezi jednotlivými fázemi se zkracují, brutalita útoků vzrůstá.

1.8 Zákonitosti vývoje domácího násilí

Domácí násilí má svůj postupný vývoj v podobě eskalace, která má vzrůstající charakter. Eskalace je jedním z důležitých znaků domácího násilí. Nárůst násilí probíhá pozvolna, zpočátku může být i nenápadný, trvá řadu let.

Podle Šedivé (2007) lze vývoj násilí rozdělit na 3 fáze:

1. porušení lidské důstojnosti – cílem chování násilné osoby je sociálně izolovat ohroženou osobu a snížit její sebeúctu
  - psychické násilí – urážky, citové vydírání, vyhrožování, ponižování, zastrašování, nadávky, zesměšňování, ničení oblíbených věcí ohrožené osoby,
  - sociální násilí – neadekvátní kontrola pohybu a kontaktů ohrožené osoby, omezování či zakazování kontaktů s členy rodiny, přáteli,
  - ekonomické násilí – kontrola příjmů a výdajů ohrožené osoby, omezený přístup k financím, neposkytování peněz na společnou domácnost či děti,
2. ohrožení na zdraví – cílem jednání násilné osoby je sankcionovat ohroženou osobu
  - bití otevřenou dlaní, tahání za vlasy, kopání, znásilnění, méně intenzivní bití za použití nástrojů, mučení za použití předmětů,
3. ohrožení života – cílem jednání násilné osoby je likvidovat ohroženou osobu
  - bití silnější intenzity, útoky za použití nástrojů, ohrožování zbraní, škrcení.

Bod zlomu nastává na začátku druhé fáze (zpravidla po druhém fyzickém útoku). V tomto momentě začíná ohrožená osoba věřit, že ten druhý je silnější. Domnívá se, že může za napadání, ustupuje a přestává rozhodovat sama o sobě. Nejprve je to z lásky, následně se snaží předcházet jednotlivým projevům násilí. Následně se z tohoto chování ohrožené osoby stane zvyk. Ohrožená osoba pro své přežití nezdědka volí strategií přizpůsobení se (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006).

Motivy pro setrvání ohrožené osoby v násilném vztahu jsou různé a vždy individuální. Jak uvádí Huňková (2004), mezi tyto se řadí:

- naděje ohrožené osoby, že násilná osoba změní své chování
- tradiční vnímání ženské role – „správná ženská vydrží trochu bolesti a udrží manželství“
- ohrožená osoba vnímá násilnou osobu jako svého milého člověka
- rozpad vztahu může představovat pro ohroženou osobu její vlastní selhání
- strach z naplnění výhrůžek – „zabiju tě, odeberu ti děti“
- nemožnost řešení bytové problematiky, ekonomická závislost na násilné osobě,
- snaha zachovat úplnou rodinu,
- sociální izolace a nedostatek podpory z okolí, nemožnost dovolat se pomoci.

K rozhodnutí, které by řešilo stávající situaci domácího násilí, se ohrožená osoba ve většině případů odhodlá až ve chvíli, kdy je ohroženo zdraví nebo život její či jejich dětí.

1.9 Psychologické důsledky domácího násilí na ohroženou osobu

Útok ze strany osoby, která je citově blízká, u ohrožené osoby vyvolávají nepříznivé psychické i fyzické následky, které mohou vyústit v devastující účinek. U případů domácího násilí můžeme vysledovat bezprostřední následky a dlouhodobé důsledky domácího násilí. Bezprostřední následky mohou zahrnovat aktuální fyzické zranění po útoku, pocit zrady nebo zklamání (Voňková, Macháčková, 2003.)

K nejčastějším dlouhodobým důsledkům domácího násilí patří depresivní a úzkostné stavy, ztráta sebevědomí, pocit bezmoci, intenzivní pocit viny, sebeobviňování, nápadná oddanost vůči násilné osobě, emocionální labilita, neschopnost vyjadřovat emoce, vymizení radosti ze života, ztráta osobních perspektiv, získaná nedůvěra ve vlastní síly, somatické a psychosomatické příznaky například v podobě bolesti hlavy, zažívací potíže, nespavost (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006).

Podle Čírtkové a Vitoušové (2007) se u osob ohrožených domácím násilím může jako reakce na probíhající dlouhodobé násilí projevit syndrom týrané ženy, jehož symptomy se člení do tří kategorií:

1. příznaky posttraumatické stresové poruchy
2. naučená bezmoc

3. sebezničující reakce

Posttraumatická stresová porucha podle Marvanové-Vargové, Pokorné, Toufarové (2008) vzniká v důsledku extrémního prožitého stresu. Jedná se o soubor nejružnějších poruch chování a prožívání, včetně fyziologických reakcí (poruch spánku, bušení srdce, třes, nevolnost aj.) Důsledkem posttraumatické stresové poruchy je u ohrožené osoby snižená schopnost efektivně a adekvátně reagovat na probíhající násilí.

Naučená bezmoc je jev, který vzniká postupně. V průběhu domácího násilí ohrožená osoba získává pocit, že nemá moc zamezit násilí, veškeré její snahy o změnu byly ukončeny neúspěchem. Z tohoto důvodu se ohrožená osoba stává pasivní, rezignuje. Nevěří, že by jí někdo mohl pomoci (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

Sebezničující reakce jsou „...*takové reakce, které neodpovídají dané situaci, jsou z vnějšího pohledu nelogické a obtížně pochopitelné*“ (Bednářová, Macková, Prokešová, 2009, s. 17).

Jak uvádí Bednářová (2009), k sebezničujícím reakcím se řadí stockholmský syndrom, kdy ohrožená osoba je sociálně izolovaná a vyskytuje se ve velkém nebezpečí. Ohrožená osoba se domnívá, že z její situace není úniku. Násilná osoba se zároveň k ohrožené osobě chová laskavě, tudíž ohrožená osoba věří, že násilník není tak zlý a dostává stále a stále novou šanci se změnit.

Mezi další sebezničující reakce ohrožené osoby patří podle Bednářové (2009) popírání viny násilníka, bagatelizace zranění a zamlčování důvodů zranění, odmítání pomoci, minimalizace násilí a jeho následků, přílišná ochota vyhovět násilníkovi ve snaze předejít eskalaci násilí, manipulace s realitou, kdy ohrožená osoba sebe vnímá jako méně cennou a tudíž přijímá názor, že si násilí zaslouží. Ohrožená osoba postupně nedokáže rozlišovat co je a co není normální.

2 SYSTÉM POMOCI OSOBÁM OHROŽENÝM DOMÁCÍM NÁSILÍM V ČESKÉ REPUBLICE

Důležitou roli v pomoci ohroženým osobám hraje vliv a postoj státu k této problematice a citlivý přístup odborné veřejnosti v podobě policistů, sociálních pracovníků, lékařů, pracovníků orgánů sociálně právní ochrany dětí, soudců, státních zástupců apod. Svoji nezastupitelnou úlohu zde vykonávají také specializované organizace z nestátního, neziskového sektoru.

2.1 Legislativa v České republice

Domácí násilí není věc soukromou, ale veřejnou. „*Jakmile se začne roztáčet kolo domácího násilí, nedokážou zpravidla jeho protagonisté, tzn. ani násilná osoba, ani osoba ohrožená, násilí zastavit. Takový vztah potřebuje cílenou pomoc zvenku*“ (Bednářová, 2009, s. 27). Proto je ochrana osob ohrožených domácím násilím upravena zákonem.

S účinností od 1. 6. 2004 byl do právního řádu zaveden § 215a trestního zákona, který definuje skutkovou podstatu trestného činu „Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“. Od 1. 1. 2010 trestní zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších novel, upravuje uvedený trestný čin § 199. Tento trestný čin vymezuje jen jedno z protiprávních jednání násilné osoby vztahující se k domácímu násilí. Další protiprávní jednání, které je násilnou osobou uskutečněno, může být posuzováno jako samostatný trestný čin. Jedná se například o trestné činy násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, týrání svěřené osoby, únos, ohrožování mravní výchovy mládeže, vražda, úmyslné ublížení na zdraví, úmyslná těžká újma na zdraví, omezování osobní svobody, vydírání, útisk, porušování domovní svobody, znásilnění.

U trestných činů je k zahájení trestního stíhání nutný souhlas ohrožené osoby. U trestného činu dle § 199, podle § 163 trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění novel, není zapotřebí k trestnímu stíhání souhlas ohrožené osoby. Toto je důležitý prvek pro zajištění stíhání násilné osoby, jelikož ohrožené osoby nejprve dají souhlas k zahájení trestního stíhání, ale neřídka ze strachu z pomsty nebo z pocitu viny však tento souhlas záhy odvolají.

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, postihuje protiprávní jednání násilné osoby vzhledem k blízké osobě, které nedosahuje závažnosti trestného činu. Toto protiprávní jednání lze sankcionovat jako přestupky proti občanskému soužití, nejčastěji se jedná o

schválnosti, drobné ublížení na zdraví. Přestupky jsou výlučně návrhové, proto je přestupkové řízení zahájeno pouze na návrh ohrožené osoby.

Ochrana ohrožené osoby před domácím násilím byla dovršena přijetím zákona č. 135/2006 Sb., s účinností od 1. 1. 2007. Zákon 135/2006., se kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím ve znění pozdějších předpisů, upravuje 5 zákonů v oblasti ochrany před domácím násilím v ČR, jedná se o:

- zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky,
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- zákon číslo 140/1961 Sb., trestní zákon,
- zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení,
- zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení (Voňková, 2007).

V trestním zákoně č. 140/1961 je od 1. 1. 2010 s účinností vymezená nová skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování, tzv. stalking, § 354. Stalking neznamená domácí násilí, ale často z domácího násilí vychází, nejčastěji ve chvíli, kdy se ohrožená osob rozhodne situaci řešit opuštěním násilné osoby. Stalking dle trestného zákoníku § 354 představuje opakované, nevyžádané pronásledování či kontaktování poškozeného, a to proti jeho vůli a proti jeho zájmům (Business.center, 2010)

Stalking hodnotím jako velmi nebezpečnou záležitost. Motivem násilníka nezřídka může být touha pomstě. Pro ohroženou osobu je každé nevyžádané setkání s násilnou osobou velmi stresující záležitostí vyvolávající pocity ohrožení, nebezpečí a strachu. Tímto je ohrožená osoba velmi ochromená a neschopná se sama začlenit do běžného způsobu života. Proto stanovení stalkingu jako trestného činu vnímám jako pozitivní krok, který může přispět k ochraně ohrožených osob. Z vlastní zkušenosti bohužel vím, že prokázat stalking je velmi obtížné a Policie České republiky tohoto trestného činu využívá minimálně.

2.2 Model pomoci

Díky zákonu č. 135/2006 Sb., je v právním řádu komplexně upravená ochrana před domácím násilím a rovněž je stanovena následná pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Stát má tímto možnost zasáhnout do vztahu osob, ve kterém dochází k domácímu násilí.

Hlavním cílem pomoci je zajistit personální a prostorovou ochranu ohrožených osob před napadením ze strany násilné osoby, snížit rizika dalšího nebezpečí a poskytnout ohrožené osobě systematickou a efektivní pomoc.

K tomuto je důležitý následující systém, který se skládá ze tří složek. Funkčnost systému je podmíněna existencí všech tří pilířů.

Prvním pilířem je Policie České Republiky. K ochraně ohrožených osob významně přispívá institut vykázání ve smyslu ustanovení §44a zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Policie České republiky má podle tohoto ustanovení oprávnění rozhodnout o vykázání násilné osoby ze společné domácnosti na dobu deseti dnů. Jedná se o faktický úkon, který má preventivní charakter, jehož principem je chránit ohroženou osobu a předejít závažné újmě na lidské důstojnosti, zdraví či životě. Cílem je separace násilné a ohrožené osoby.

Druhý pilíř představuje intervenční centrum. Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách upravuje existenci intervenčních center jako specializovaných pracovišť poskytujících odbornou psychosociální a právní pomoc ohroženým osobám. Policie v případě vykázání násilné osoby má zákonnou povinnost co nejdříve po provedení opatření zaslat „Úřední záznam o vykázání“ příslušnému intervenčnímu centru. Intervenční centru následně do 48 hodin kontaktuje ohroženou osobu s nabídkou poskytnutí svých sociálních služeb. Lhůtu 48 hodin pro první kontaktování ohrožené osoby ze strany intervenčního centra také stanovuje zákon. Intervenční centrum poskytuje své služby i osobám ohroženým domácím násilím bez předchozího vykázání násilné osoby.

Třetí pilíř tvoří justice. Do této oblasti spadá trestněprávní řešení situace (vzetí do vazby, rozhodování o vině trestu, nařízení o výkonu trestu) a občanskoprávní řešení situace (zahájení řízení ve věci samé - rozvod manželství, vypořádání společného jmění manželů včetně společného bydlení, úprava bytové problematik, úprava práv a povinností k nezletilým dětem). Občanský soudní řád stanovuje speciální typ předběžného opatření sloužící pro ochranu v případě vážného ohrožení lidské důstojnosti, svobody, zdraví nebo života ve smyslu ust. § 76 písm. b, § 273 písm. b, občanského soudního řádu ve znění novely zákona č.135/2006 Sb. na ochranu před domácím násilím.

Soud na tento typ návrhu ohrožené osoby může vydat usnesení, ve kterém stanovuje personální a prostorovou ochranu navrhovateli. Násilná osoba je povinna opustit společně obývané obydlí a zdržet se navazování kontaktu s ohroženou osobou. Doba platnosti tohoto typu předběžného opatření je 1 měsíc. Při zahájení řízení ve věci samé může být na

opětovný návrh ohrožené osoby platnost předběžného opatření soudem prodloužena do doby vyřešení ve věci samé, maximálně však na dobu 11 měsíců. Návrh předběžného opatření může ohrožená osoba podat k soudu i bez prvotního rozhodnutí Policie České republiky o vykázaní (Voňková, 2007).

Podle mého názoru tato úprava zákona výrazně napomáhá osobám ohroženým domácím násilím a zásadně stanovuje, že násilí v této podobě není tolerováno.

2.3 Sociální služby pro osoby ohrožené domácím násilím

Řešení domácího násilí doprovází řada souvisejících obtíží. K ošetření těchto potřeb a zajištění efektivní pomoci pro ohrožené osoby by měly sloužit kvalitní a dostupné sociální služby.

Při plánování konkrétní pomoci lze postupovat na základě teorie potřeb vytvořené Maslowem. Tato teorie stanovuje strukturu potřeb člověka. Nejprve musí dojít k uspokojení základních potřeb člověka, není-li tomu tak, uspokojování vyšších potřeb je bezpředmětné. V případě osob ohrožených domácím násilím to znamená nejdříve zajistit lékařské ošetření, poskytnutí krizové intervence, azylové ubytování. Dále zajištění sociálních dávek, zajištění bezpečného bydlení, úprava práv a povinností k nezletilým dětem, atd. Teprve až po uspořádání a zajištění těchto záležitostí má ohrožená osoba zájem o psychologické odborné poradenství a terapeutickou činnost (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006).

V České republice můžeme rozlišit podle Bednářové, Mackové, Prokešové (2006) sociální služby zaměřující se na oblast domácího násilí na přímou práci s osobou ohroženou (např. anonymní poradenství, dlouhodobá individuální pomoc) a na nepřímou práci s osobou ohroženou (osvětová činnost pro veřejnost i odborníky). Přímá práce s osobou ohroženou domácím násilím zahrnuje tyto sociální služby:

Krizová pomoc:

Krizovou pomoc zajišťují především poradny a krizová centra v následujících formách.

- Telefonická krizová intervence – nepřetržitá služba na telefonu
- Krizová intervence tváří v tvář
- Krizové lůžko – okamžitá pomoc v akutní krizové situaci

Podle Vodáčkové (2002) je krizová intervence odborná práce s člověkem, který se ocitl v akutní krizi. Cílem je zastavení jeho neprospěšného jednání. Mezi další cíle pomáhajících

odborníků patří navázání důvěry, zpřehlednění a zmapování situace, zajištění lékařské péče a bezpečí, poskytnutí povzbuzení, podpora schopností při řešení situace vlastními silami. Součástí krizové intervence je zajištění návazné pomoci z oblasti psychologické, sociální a právní.

Poradenství:

Bednářová (2009) rozděluje poradenství do následujících forem:

- Sociální poradenství – informace o možnostech řešení a o právech a povinnostech vyplývajících ze systému sociálního zabezpečení v České republice.
- Právní poradenství – rady z oblasti práva a vypracování písemných dokumentů (žádosti o rozvod manželství, úprava práv a povinností k nezletilým dětem atd.)
- Psychologické poradenství a terapie – vede k podpoře sebeúcty, sebedůvěry a k posílení vlastních schopností. Účelem je navození změny stávajících stereotypů.
- Pedagogické poradenství – zahrnuje práci s dětmi ohrožených osob. Účelem je rozvoj zdravé osobnosti dítěte a rozvoj rodičovských kompetencí.

Azylové domy:

Azylové domy zajišťují pro své klienty bezpečné bydlení, součástí je také poskytnutí stravy. Nedílnou složkou azylových domů je také intenzivní práce s ohroženou osobou a pomoc při prosazování a uplatňování jejich práv. Ubytování v azylových domech se poskytuje na dobu určitou, cca na dobu jednoho roku. V závažných případech, kdy je ohroženo zdraví dané osoby, je možné využít azylového ubytování s utajenou adresou.

Následná pomoc:

Představuje pomoc pro ohrožené osoby, kterým již byl ukončen pobyt v azylovém zařízení, ale i nadále potřebují využívat odbornou pomoc. Tato pomoc může mít podobu sociálního bytu, ve kterém osoba bydlí do doby vyřešení bytové situace.

Podpůrné programy:

Tyto služby napomáhají ohroženým osobám a jejich dětem usnadnit návrat do běžného života. Jedná se o klubové, volnočasové a kulturní aktivity, jejichž cílem je zvýšení sebevědomí a umožnění plnohodnotného života ohrožených osob (Bednářová, 2009).

Výše uvedené služby s výjimkou azylového ubytování jsou poskytovány bezplatně a jejich zřízení se řídí zákonem číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Bednářová (2009) také uvádí formy poskytovaných služeb. Tyto mohou být následující:

- Pobytové (azylový dům)
- Ambulantní (sociálně-právní poradenství)
- Terénní (krizová pomoc)

2.4 Intervenční centrum

V České republice bylo ke dni 1. 1. 2007 zřízeno celkem 15 intervenčních center, které se staly důležitou součástí psychosociální součástí každého kraje. Tato organizace spolu s Policií České republiky a justicí tvoří tři základní pilíře pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Zřizování intervenčních center se řídí podle zákona číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Hlavním cílem všech intervenčních center je poskytování odborného sociálního poradenství a sociálně terapeutické činnosti a tímto napomáhat osobám ohroženým domácím násilím starším osmnácti let k vyřešení jejich tíživé situace a to nejen v případech vykázaní násilné osoby z domácnosti. Nabídka služeb ze strany intervenčního centra může spočívat například v zajištění azylového ubytování, sestavení bezpečnostního plánu, pomoc při řešení bytové problematiky, rozvodové řízení, úprava práv a povinností k nezletilým dětem, poskytnutí kontaktů na odborníky a na pomáhající organizace (sociální, zdravotní, psychologické, právní povahy).

Intervenční centrum poskytuje své služby na základě vykázaní násilné osoby, i bez jeho uplatnění. Forma poskytovaných služeb je ambulantní, pobytová nebo terénní. Služby intervenčních center jsou bezplatné a mohou být anonymní. Pracovníci intervenčního centra jsou vázání mlčenlivostí, při své práci dodržují zásady diskrétnosti, bezplatnosti, profesionality, respektu, tolerance, dobrovolnosti, bezpečí a zásadu individuálního a motivujícího přístupu (Zcubaj, 2009).

2.5 Interdisciplinární spolupráce

Dobrá mezioborová spolupráce a zajištění fungujícího interdisciplinárního týmu je jedním z předpokladů pro poskytování komplexní a kvalitní pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Nezbytná spolupráce se vztahuje zejména na tři pilíře pomoci, tedy policii, justici a intervenční centra.

V případech vykázaní je o této skutečnosti Policií České republiky informováno příslušné intervenční centrum. Jsou-li v domácnosti přítomny nezletilé děti, je Policií České

republiky vyrozuměn také orgán sociálně právní ochrany dětí. Ohrožená osoba je poučena o možnosti podat návrh na předběžné opatření v rámci civilního řízení u místně příslušného soudu. Jednotlivé kroky a opatření mohou mít součinnost a navazovat na zainteresované subjekty. Těmito mohou být subjekty regionální a místní samosprávy (městské policie, obecní policie, státní zastupitelství, zdravotnických zařízení, sociálních odborů, krizových linek a center, azylových zařízení, rodinných a občanských poraden aj.), orgánů státní správy (soudů, probační a mediační služby, státních zdravotnických zařízení) a dalších nestátních organizací a soukromých subjektů (lékařů, psychologů, psychiatrů, azylových domů, specializovaných poraden apod.). Intervenční centrum řídí interdisciplinární spolupráci mezi jednotlivými subjekty.

Vzájemná interdisciplinární spolupráce nemusí probíhat pouze v případech vykazání násilné osoby z domácnosti, lze ji také uplatnit při řešení domácího násilí bez využití tohoto institutu.

Jak uvádí Šedivá (2007), interdisciplinární spolupráce mezi zainteresovanými subjekty se liší ve svém rozsahu, formě i obsahu. Spolupráce může mít podobu výměny zkušeností, realizace projektů, kooperace při řešení konkrétních případů pomoci ohroženým osobám.

3 PŘÍMÁ PRÁCE S OSOBAMI OHROŽENÝMI DOMÁCÍM NÁSILÍM

3.1 První kontakt

K prvnímu kontaktu může dojít kdykoliv, během jakékoliv fáze cyklu a eskalace domácího násilí. První kontakt může probíhat na základě dobrovolného oslovení ohrožené osoby určité pomáhající organizace (Policie České republiky, poradny, krizové centra, aj.). Iniciátorem prvního kontaktu se může také stát intervenční centrum, které tak účinní do 48 hodin po doručení Úředního záznamu vykázaní násilné osoby od Policie České republiky. Na první kontakt s ohroženou osobou je přikládán velký důraz a význam, jelikož od tohoto momentu se odvíjí navázání důvěry, pocitu bezpečí a další případná spolupráce.

Pokud se ohrožená osoba setká s netaktním a neadekvátním přístupem, může tato osoba získat pocit ztráty důstojnosti, ponížení, nepochopení. Získané negativní zkušenosti ji mohou utvrdit v pocitu neřešitelnosti situace, a proto již v budoucnu nemusí vyhledat laickou ani odbornou pomoc. Ke vzniku tohoto stavu může přispět i nevhodná reakce nejbližšího okolí (Voňková, Macháčková, 2003)

Při prvním kontaktu je tedy důležité nepodceňovat komunikaci v žádném stádiu domácího násilí a mít na zřeteli následující skutečnosti, kdy ohrožená osoba:

- je pod silným psychickým tlakem,
- nezřídka žije dlouho v násilném vztahu, než se rozhodne vyhledat pomoc,
- může se nacházet ve stádiu rezignace,
- stydí se přiznat existenci násilí, prožívá pocity studu, viny a strachu,
- uvádí jiné důvody pro příznaky svých posttraumatických projevů a reakcí,
- minimalizují rozsah a následky násilí.

Příklad neadekvátní reakce:

- Proč mi to říkáte?
- Co s tím tak asi mám dělat?

Příklad správné reakce:

- Věřím vám. Je dobře, že o tom mluvíte.
- Chybou by bylo skrývat to (Voňková, 2007).

3.2 Krizová intervence

„Pokud se člověk setká s překážkou, kterou subjektivně vnímá jako existencionální a není ji schopen zvládnout vlastními silami ani použít své běžné vyrovnávací strategie, hovoříme o krizi.“ (Bednářová, Macková, Prokešová, 2006, s. 60.)

Podle Bednářové (2009) dochází ke krizi u ohrožených osoba domácím násilím vlivem dlouhodobého stresu, který přichází ze strany blízké osoby. Ohrožená osoba prožívá pocity bezmoci a nebezpečí. Z uvedeného vyplývá, že pracovníci se setkávají s osobami ohroženými, které se ocitly v akutní krizi, proto je důležité poskytnutí adekvátní krizové intervence. Cíle a formy krizové intervence jsem popsala v kapitole 2.3 s názvem Sociální služby pro osoby ohrožené domácím násilím.

Telefonická krizová intervence podle Vodáčkové (2002) má trvat cca 30min. Cílem je ohroženou osobu vyslechnout, umožnit ji ventilaci emocí, poskytnout morální oporu, zjistit její zakázku, stanovit dílčí cíle k možnému řešení situace (např. objednání se k osobní konzultaci), nabídnout další spolupráci.

Vodáčková (2002) také popisuje krizovou intervenci tváří v tvář. Tato krizová intervence je oproti telefonické intervenci obohacena i o složku neverbální. U tohoto druhu krizové intervence je nutné nejprve u ohrožené osoby zajistit základní potřeby v podobě tepla, jídla, pití, toalety, popřípadě zajištění ošetření u lékaře. V konzultační místnosti je vhodné mít připravené papírové kapesníčky. Při samotné konzultaci je vhodné umožnit ohrožené osobě zvolit si místo k sezení a dodržovat s ní přiměřený oční kontakt. Cílem je navázat u ohrožené osoby důvěru, zjistit její přání a potřeby, pomoci jí nalézt řešení a naplánovat nejbližší kroky. Při tomto ji pracovník však nesmí do ničeho nutit. Krizová intervence by měla přinést ohrožené osobě úlevu, stabilizaci a zaměření na nejbližší budoucnost.

3.3 Identifikace osoby ohrožené domácím násilím

Domácí násilí lze rozpoznat přímým dotazováním, za použití přímých a jednoduchých otázek zaměřených na psychické, fyzické, sexuální a ekonomické násilí. Zjišťuje se intenzita a eskalace násilí. Klíčové otázky: co se děje, jak a kdy to začalo, první, poslední a nejhorší násilí, podoby útoků, co bezprostředně předcházelo útoku, jaké jsou po útoku potíže, bolesti, problémy, zranění, vyhledala jste pomoc?

Probíhající domácí násilí můžeme také rozpoznat podle přítomnosti čtyř znaků. Tyto znaky jsem popsala v kapitole 1.3. Jedná se opakování domácího násilí, postupný nárůst intenzity, jasné rozdělení rolí, jednotlivé incidenty se odehrávají v soukromí.

K odhalení násilí mezi blízkými osobami také může přispět rozpoznání psychologických signálů, které můžeme pozorovat v chování ohrožených osob. Jedná se o manipulaci s realitou, minimalizaci násilí, naučenou bezmoc, sebedestruktivní a sebeobviňující reakce, dále viz. Kapitola 1.9. (*Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí v Ostravě. Výsledky projektu – závěrečná zpráva*, Bílý kruh bezpečí, 2005).

3.4 Signály zvýšeného rizika

Při posuzování rizika je nutné přihlížet k signálům zvýšeného rizika, které mohou znamenat velkou pravděpodobnost nebezpečí zdraví a života u ohrožené osoby ze strany násilné osoby.

Zvýšené riziko nebezpečí hrozí v případě, kdy násilná osoba:

- je držitelem střelné zbraně,
- je konzumentem alkoholických nápojů či omamných látek,
- vyhrožuje zabitím, popisuje, či demonstruje jeho provedení,
- napadá i děti,
- napadl policisty při zákroku.

Pokud jsou zjištěny alespoň dva uvedené znaky, je pravděpodobnost ohrožení velká. Vhodné je proto kontaktovat policii či zajistit ubytování v azylovém zařízení. Je-li v rodině přítomno dítě, je nutné upozornit o této skutečnosti orgány sociálně právní ochrany dětí (*Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí v Ostravě. Výsledky projektu – závěrečná zpráva*, Bílý kruh bezpečí, 2005).

3.5 Zásady komunikace s ohroženou osobou

Podle Bednářové (2009) existují základní pravidla pro jednání s osobou ohroženou domácím násilím, které jsou popsány následovně:

- dostatečný časový prostor,
- navázání kontaktu a důvěry,
- vytvoření vstřícné atmosféry,
- mluvit srozumitelně, ověřovat si, zda ohrožená osoba rozumí,
- sledování nonverbální komunikace,
- empatie – aktivní naslouchání, umožnění ventilace emocí bez hodnocení,

- otevřenost, upřímnost,
- poskytnutí morální podpory a porozumění,
- svoboda rozhodnutí,
- zjištění míry rizika ohrožení,
- pomoc při zpracování individuálního bezpečnostního plánu,
- podání ucelených informací, podpora hledání pomoci a možností řešení.

Věty, které mohou ohrožené osobě pomoci v rozhodnutí začít řešit domácí násilí:

- Obávám se o vaše bezpečí.
- Obávám se o bezpečí vašich dětí.
- Bude se to zřejmě zhoršovat.
- Existuje pomoc.
- Zasloužíte si lepší život (Šedivá, 2007).

Chyby při jednání s ohroženou osobou stanovila Bednářová (2009). Jedná se o utěšování, litování, obviňování, milosrdné lži, bagatelizování, plané sliby.

V doposud uvedené části bakalářské práce jsem se věnovala vymezení teoretického rámce pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Za důležité jsem považovala charakterizovat domácí násilí, jeho specifika a psychologické důsledky domácího násilí na ohroženou osobu. Také jsem uvedla legislativní vymezení a model pomoci v České republice, kde jako důležitý bod při pomoci ohroženým osobám shledávám vedle Police ČR a justice, činnosti intervenčního centra. Nezanedbatelnou roli při uskutečňování pomoci hrají taktéž sociální služby a interdisciplinární spolupráce mezi zainteresovanými institucemi.

Dále jsem se zaměřila na vymezení přímé práce s osobami ohroženými, při které shledávám za důležité navázání kvalitního prvního kontaktu, vhodné komunikace, znalost krizové intervence, identifikace ohrožené osoby a rozeznání signálů zvýšeného rizika nebezpečí.

Znalost těchto teoretických informací je dle mého názoru důležitá pro poskytování kvalitní pomoci, pro prevenci zneužití této pomoci a předcházení frustrace a syndromu vyhoření u pomáhajících pracovníků. Také se domnívám se, že jedině ten, kdo pochopí podstatu problému domácího násilí je schopen pomoci osobám ohroženým domácím násilím.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Praktickou část své bakalářské práce jsem uskutečnila ve spolupráci s Intervenčním centrem v Havířově. Druh výzkumu je kvalitativní. V následujících kapitolách popisují průběh a výsledky uskutečněného výzkumu.

4.1 Typ výzkumu

Pro svoji práci jsem zvolila kvalitativní výzkum. Tento typ výzkumu jsem zvolila z toho důvodu, že poskytuje možnost přiblížení se ke zkoumaným osobám. Důležitým prvkem je pohlížet na události z jejich perspektivy. Díky tomuto je umožněno porozumět jejich situaci, pochopit jejich jednání a myšlení. Kvalitativní výzkum považuje každého člověka nebo skupinu lidí za jedinečnou. K tomu přispívají odlišné vlastnosti, kterými každý člověk disponuje. Předmětem zájmu tohoto typu výzkumu je tedy konkrétní osoba nebo skupina lidí v rámci konkrétního případu.

Jak uvádí Gavora (2000), důležitým znakem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost a vysoká intenzita. Výzkumník popisuje jevy a specifika případu prostřednictvím očí zkoumaných osob. Přitom se výzkumník musí oprostit od svých domněnek a názorů. V závěru výzkumník získaná data všech osob konfrontuje a vyhotoví celistvý a vnitřně diferencovaný obraz prostředí. Kvalitativní výzkum nekvantifikuje získané skutečnosti. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu se zaměřuje na méně případů. Cílem je pochopení a hluboké proniknutí do konkrétního případu a upozornění na nové souvislosti.

U kvalitativního výzkumu je jeho silnou stránkou validita, opakem je reliabilita, která se řadí ke slabinám tohoto typu výzkumu. Požadavkem reliability je možnost replikovat výzkum. Tomuto požadavku není možné vyhovět, jelikož kvalitativní výzkum se zaměřuje na specifické situace, nikoli na situace typické.

Dlouhodobostí výzkumu se zabývá validita. Důležitý je první kontakt s realitou, rozsáhlý a přesný popis zkoumaných osob a prostředí. Požadavek validity kvalitativní výzkum splňuje v plném rozsahu (Gavora, 2000).

4.2 Cíl výzkumu

Mým hlavním cílem je vstoupit do oblasti domácího násilí z pohledu ohrožených osob, které se s tímto jevem setkaly a pokusily se svoji tíživou situaci řešit.

Důležitým bodem výzkumu jsou zkušenosti, názory, přístupy a pocity zkoumaných osob. Zaměřím se na popis vývoje, průběhu, intenzity a specifika domácího násilí. Následně chci vyhodnotit získané informace a nalézt v odpovědích výzkumných osob souvislosti, které by poukázaly na závažnost dané problematiky a také by přispěly k pomoci ohroženým osobám. Na základě získaných dat chci také potvrdit nebo vyvrátit stanovené výzkumné předpoklady.

4.3 Výzkumné předpoklady

1. Domnívám se, že ohrožené osoby se rozhodnou pro řešení situace až ve chvíli, kdy je ohroženo zdraví nebo život samotných osob nebo jejich dětí.
2. Domnívám se, že pro zajištění efektivní pomoci při řešení domácího násilí je důležité s ohroženými osobami navázat kvalitní první kontakt.
3. Myslím si, že ohrožené osoby vyhledají pomáhající organizace, aby získaly pomoc, radu a informace pro řešení situace.
4. Domnívám se, že je nezbytné, aby se na řešení v oblasti domácího násilí podílelo více subjektů.

4.4 Výzkumný soubor

Cílovou skupinou výzkumu jsou osoby ohrožené domácím násilím, které vyhledaly pomoc Intervenčního centra Havířov a rozhodly se svoji tíživou situaci řešit. Konkrétně se jedná o 4 osoby, z toho jsou 3 ženy a jeden muž. Výběr ohrožených osob jsem dále specifikovala tak, aby se jednotliví respondenti od sebe navzájem lišili věkem, vzděláním a v jednom případě i pohlavím. Odlišné jsou i druhy domácího násilí. Díky tomuto výběru jsem chtěla docílit různorodosti výzkumného vzorku. Pomocí uvedeného výběru chci získat specifické pohledy a zkušenosti jednotlivých respondentů na stanovenou oblast.

4.5 Sběr dat

Oblast domácího násilí je velmi citlivá záležitost. O to více to platí v momentě, kdy se jedná o ohrožené osoby, které mají sdělovat své zkušenosti, bezprostřední zážitky a pocity. Proto jsem se rozhodla pro sběr dat prostřednictvím pozorování a rozhovoru. Jedná se o individuální polostrukturovaný rozhovor s ohroženými osobami na dané téma. Rozhovory se uskutečnily v měsíci březnu a v dubnu roku 2010. Nejprve mi Intervenční centrum

v Havířově poskytlo pět kontaktů na ohrožené osoby, které souhlasily s tím, abych se s nimi telefonicky spojila. Čtyři osoby souhlasily s poskytnutím rozhovoru, jedna bez udání důvodu odmítla.

Osobní setkání s ohroženými osobami probíhalo na základě telefonické domluvy v prostorách intervenčního centra. Pro zajištění pocitu bezpečí byla ohroženým osobám nabídnuta možnost anonymity a zajištění diskrétnosti. Pro splnění uvedeného, byla ohroženým osobám změněna jména. Všechny ohrožené osoby pro maximální zajištění svého bezpečí a anonymity nesouhlasily s tím, aby byl rozhovor nahráván na diktafon. K tomuto kroku jsem přistoupila ve snaze navázat velmi potřebnou vzájemnou důvěru, bez které by respondenti nemuseli otevřeně vypovídat.

Samotné rozhovory se uskutečnily v rámci dvou setkání, a to z důvodu citlivosti a náročnosti daného tématu. Respondenti v úvodu rozhovoru byli seznámeni s cíli výzkumného šetření. Zde byl také kladen důraz na navázání vzájemné důvěry. Respondenti měli právo změnit své stanovisko a probíhající rozhovor bez udání důvodu ukončit.

Při samotném rozhovoru byl připraven seznam otázek. Způsob a forma odpovědi na tyto otázky byla volná, dotazovaná osoba si mohla sama zvolit formu, styl a rozsah odpovědi. Jednotlivé výpovědi jsem si poznamenávala ručně na papír.

4.6 Použité metody

Použitými metodami je zúčastněné pozorování a individuální polostrukturovaný rozhovor s ohroženými osobami na dané téma.

Zúčastněné pozorování se vyznačuje tím, že pozorovatel se pohybuje v prostoru, kde se vyskytují pozorované jevy a je s nimi ve vzájemné interakci. Výhodou je bezprostřední zkušenost pozorovatele, dosažení blízkosti s aktéry, získání vhledu do dané oblasti a informace, které by vnější pozorovatel nezískal.

Individuální polostrukturovaný rozhovor obsahuje schéma se specifikovanými okruhy otázek, které směřují k účastníkům. Je možné zaměřovat pořadí okruhů otázek, kterým se zúčastnění věnují. Tato metoda poskytuje dostatečný prostor pro vyjádření postojů, myšlenek, reakcí a vlastních závěrů. Nezanedbatelnou úlohu také hraje osobní kontakt, při kterém může výzkumník projevit zájem o respondenta a sdělované informace (Gavora, 2000).

Provedla jsem transkripci rozhovorů do elektronické podoby. Při transkripci rozhovorů do písemné podoby jsem vyloučila počáteční část rozhovoru (přivítání, ujištění o anonymitě, atd.) také jsem vynechala závěrečnou část (rozloučení, poskytnutí kontaktu na sebe, atd.).

Sestavila jsem kazuistiky jednotlivých osob. Podle Švaříčka (2007) se kazuistika neboli případová studie řadí k základním výzkumným designům. Jedná se o komplexní metodu, jejíž smyslem je podrobné zkoumání jednoho nebo několika mála případů. Základem případového šetření je sběr skutečných dat, která se vztahují k objektu výzkumu. Účelem je porozumění případu v jeho přirozeném prostředí a interpretovat události spojené se zkoumaným jevem.

Pro přehlednost jsem kazuistiky rozdělila do 4 oblastí:

1. primární rodina,
2. rodina a rodinné zázemí,
3. projevy domácího násilí,
4. pomoc a intervence ze strany sociálního okolí a institucí.

4.7 Kazuistiky

4.7.1 Paní Alena

- Věk: 55 let
- Osobní stav: rozvedená
- Dosažené vzdělání: střední odborné učiliště
- Povolání: kuchařka
- Vztah k násilné osobě: bývalá manželka

Profil násilné osoby: pan Alex

- Věk: 57 let
- Vzdělání: středoškolské (podnikatel v oboru dopravy)
- Osobní stav: rozvedený
- Vztah k ohrožené osobě: bývalý manžel

Primární rodina:

Paní Alena pochází z úplné rodiny, která bydlela v rodinném domě na vesnici. Matka byla dámská krejčová. Otec pracoval v JZD. Tento má ráznou povahu, v rodině měl hlavní

slovo. Výchova paní Aleny byla ze strany otce autoritativní, měla z něho strach. Zázemí a podporu získávala paní Alena od své matky. Paní Alena má jednoho bratra.

Bývalý manžel Alex vyrůstal také v úplné rodině na vesnici. Pan Alex je jedináček. Rodiče Alexe pracovali jako dělníci v továrně. Rodiče o Alexe nadměru pečovali a to i v dospělosti. Díky této výchově pan Alex neumí adekvátně řešit situace s konflikty.

Paní Alena ani její manžel se nesešli v primárních rodinách s domácím násilím.

Rodinné zázemí:

Oba vyrůstali ve stejné vesnici a znali se od dětství. V době, kdy začala jejich vážná známost, bylo paní Aleně 19 let. Sňatek se uskutečnil po tříleté známosti. Ještě před svatbou paní Alena otěhotněla. Po svatbě manželé bydleli v rodinném domě ve stejné vesnici, kde oba vyrůstali. Dům patřil do společného jmění manželů.

U obou se jednalo o první manželství. Po svatbě se narodily dvě děti, nejprve dcera, za dva roky syn. Paní Alena po mateřské dovolené pracovala v restauraci jako kuchařka. Pan Alex byl podnikatel v dopravě, měl větší finanční příjem. Paní Alena hradila veškeré potřeby na domácnost i potřeby dětí ze svých příjmů. Pan Alex financoval ostatní výdaje, zůstatek výplaty si nechával pro uspokojení svých potřeb. Manželé měli jeden společný bankovní účet, ke kterému paní Alena neměla přístup. Pokud paní Alena potřebovala peníze, musela si o ně požádat. Bylo to pro ni nepříjemné, vyžadovat tímto způsobem po manželovi peníze.

Péče o děti i o domácnost spočívala výhradně na paní Aleně. Manžel v domácnosti a ani s péčí o děti nepomáhal. Pan Alex přes den chodil do práce. Po návratu z práce požadoval, aby byla nachystaná večeře a uklizeno. Děti musely být klidné, trestal je za to, pokud tomu tak nebylo. Byl na ně přísný. Na druhou stranu jezdili jako rodina na výlety, na dovolené. Na veřejnosti vystupovali jako plně funkční rodina. Paní Alena si říkala, že je vše v pořádku a že jí manžel má stále rád.

Projevy domácího násilí:

Již počátky vztahu byly problémové, ale to si paní Alena neuvědomovala. Byla velmi zamilovaná. Manžel se choval na veřejnosti mile, byl oblíbený, ale v domácnosti byl arogantní a sebestředný. Již z počátku vztahu byl panovačný a velký pedant, dokázal ho rozčítit i neuklizený hrnek na stole.

Manžel byl vždy velmi žárlivý, k čemuž mu paní Alena nedávala žádnou příčinu. Z počátku vtahu se jednalo o psychické násilí a sociální izolaci. Pan Alex nesnesl, když se paní Alena bavila s jinými muži, nechtěl, aby se stýkala se svými kamarádkami. Manžel ji nepřetržitě kontroloval. Hlídal, jak dlouho jí trvá nakupování, jak dlouho byla ve městě. Důvodem ke slovnímu nebo později i fyzickému napadení bylo dle pana Alexe i jídlo, které se mu nezamlouvalo. Později začal pan Alex požívat ve větší míře alkoholické nápoje, které konzumoval v restauračních zařízeních. Pokud byl pan Alex pod vlivem alkoholu, našel si dle paní Aleny i neexistující důvod pro její napadení.

První fyzický útok na paní Alenu proběhl po třech letech manželství. Bylo to v době, kdy paní Alena byla na mateřské dovolené se synem. Paní Alena se zdržela déle v obchodě a přišla domů o něco později. Manžel ji obviňoval z nevěry. Vulgárně jí nadával, rozbil dveře od ložnice. Udeřil paní Alenu otevřenou dlaní do obličeje. Přitom si pan Alex nepřipouštěl vinu za napadení a svaloval ji na paní Alenu. Říkal, že ho vyprovokovala. Paní Alena byla po napadení otřesena. Manžel odešel z bytu a ona bezmyšlenkovitě uklidila. Po návratu domů se manžel paní Aleně omlouval, přinesl jí květiny a činu litoval. Manželovi paní Alena odpustila. Situaci pro sebe zdůvodnila slovy, že taková věc se prostě může stát. Také měla snahu udržet manželství a zachovat pro děti úplnou rodinu. Myslela si, že se situace uklidní.

Útoky se uskutečňovaly přibližně po čtvrt roce. Jednalo se o psychické a fyzické napadání. Psychické mělo podobu zuřivého křičení, vulgárního nadávání, manipulace a vydírání. Fyzické napadání mělo podobu bolestivého sevření rukama kolem ramen, silné rány rukou do zad, povalení na podlahu, kopání. Pan Alex likvidoval zařízení bytu, talíře, elektroniku, házel předměty po paní Aleně.

Při fyzických útocích měl manžel nad paní Alenou velkou převahu, nedokázala se mu ubránit. Po fyzických napadeních se paní Alena cítila velmi podvedená a zraněná. Cítila také vztek, měla chuť všeho nechat. Následně se situace uklidnila, manžel toho litoval a paní Alena se snažila, aby rodina a domácnost fungovala a nikdo nic nepoznal.

Útoky probíhaly obdobně téměř po celou dobu manželství. Ke konci manželství slovní napadání probíhalo téměř každý den, fyzické útoky se opakovaly přibližně 1x za 2 týdny, manžel se přestal po napadení omlouvat. Občas napadání probíhalo, když byl manžel pod vlivem alkoholu.

Přítomnost dětí u domácího násilí:

V mnoha případech napadení byly děti přítomny. Pan Alex je přímo fyzicky nenapadl, děti byly svědky domácího násilí. K napadení syna došlo jednou, a to v případě, kdy se tento snažil chránit paní Alenu před fyzickým útokem. Otec syna uhodil pěstí. V průběhu několika let paní Alena vnímala, jak se manželovo chování odráželo na psychickém i fyzickém stavu dětí. Tyto měly snížené sebevědomí a měly z manžela strach. Dcera byla psychicky ve velmi špatném stavu. Obě děti se manželovi snažily vyhýbat. Těšily se na chvíli, kdy manžel nebude doma.

Důvody pro setrvání ve vztahu:

Paní Alena omlouvala chování pana Alexe. Zpočátku negativní projevy žárlivosti a neustálé kontroly chápala jako jeho projevy lásky. Po slovním nebo fyzickém útoku se manžel omlouval a sliboval, že se tak již nikdy nestane. Napadání paní Aleny probíhalo nepravidelně, proto věřila, že se manželovo chování změní. Paní Alena se snažila udržet manželství, chtěla zachovat úplnou rodinu pro své děti.

Paní Alena měla strach podat žádost o rozvod. Bála se, že sama nedovede finančně zajistit děti a bydlení. Nesmírně se bála manželovy pomsty a jeho reakcí. Věřila jeho výhrůžkám. Také se obávala se, že jí nikdo nebude věřit. Proto se chovala jako vzorná manželka a starala se o manžela i o celou domácnost. Přijala tento způsob života a smířila se se svou úlohou. Snažila se manžela neprovokovat, aby neměl důvod k jejímu napadání. Dělala vše, aby zajistila manželovy potřeby i jeho požadavky a přání. Tímto chtěla paní Alena předejít manželově vzrůstající agresivitě.

Vliv domácího násilí na psychické a fyzické zdraví paní Aleny:

Toto psychické i fyzické napadání, které trvalo po dobu trvání manželství, bylo pro paní Alenu zatěžující a stresující. Velmi se obávala o svůj život, ale i o život a zdraví dětí. Tímto se zhoršoval její psychický i zdravotní stav. Měla poruchy spánku, obávala se manželova návratu domů a jeho napadení. Do dnešního dne užívá antidepresiva, má žaludeční vředy.

Intervence:

Paní Alena se styděla komukoliv se svěřit a něco říci o probíhajících incidentech, především své rodině. V rodičích měla svůj vzor. Také je nechtěla tímto zatěžovat. Bála se,

že pokud se manžel dozví, že se někomu svěřila, naplní tento své výhrůžky a ublíží jí nebo dětem. Také se obávala, že jí nikdo nebude věřit. Paní Alena si uvědomuje, že neměla ani přátele, kterým by o potížích řekla.

Impuls pro řešení situace související s domácím násilím:

Tento moment nastal v době, kdy byly děti dospělé a již opustily rodný dům. Fyzické útoky na paní Alenu pokračovaly, velmi se obávala o svůj život. Chtěla s manželem uzavřít dohodu o společném soužití, nepřistoupil na ni. Proto paní Alena vyhledala pomoc intervenčního centra. Letáček s kontaktem na tuto organizaci získala v čekárně u svého obvodního lékaře.

Pomoc a intervence pomáhajících organizací (lékař, soud, poradny, policie, atd.).

Při jednom z mnoha fyzických napadení, kde bylo přítomno kopání do celého těla, škrcení, se paní Alena velmi bála o život. Nevěděla, co má dělat. Proto přivolala Policii ČR. Byla poraněná, tudíž vyhledala lékařské ošetření. Pravý důvod zranění lékaři neuvedla. Manželovo jednání bylo vyhodnoceno jako přestupek, u kterého paní Alena nepodala žádost na prošetření. Manžel ji vyhrožoval smrtí a odebráním dětí, pokud tak učiní. Paní Alena měla strach z naplnění výhrůžek. Paní Alena z tohoto důvodu litovala, že přivolala k incidentu policisty.

Paní Alena vyhledala pomoc intervenčního centra v době, kdy děti byly dospělé. Se spoluprací intervenčního centra byla paní Alena spokojena. Ocenila ochotu pracovníků, seznámení s možnostmi řešení situace. Uvíjala možnost ventilace, pocit důvěry a podpory. Dle jejích slov získala z části nadhled.

Situaci paní Alena řešila rozvodem. Jednalo se o sporný způsob. Jelikož se paní Alena do zahájení řízení ve věci rozvodu manželství vrátila do společné domácnosti, projednala s pracovníci bezpečnostní plánování. Paní Alena o rozvodu manželství před panem Alexem pomlčela. Když začalo soudní řízení, pro své bezpečí podala paní Alena k místně příslušnému soudu návrh na předběžné opatření. Také podala návrh na výživné rozvedené manželky. Následně proběhlo porozvodové vypořádání společného jmění manželů, došlo k upravení bytové problematiky. Vykázání násilné osoby ze společné domácnosti se neuskutečnilo.

Postřeh paní Aleny:

Paní Alena si myslela, že situace je pro ni neřešitelná a jediná možnost je se s tímto smířit. Chtěla zachovat pro děti úplnou rodinu. Teprve nedávno si uvědomila, že právě kvůli dětem měla situaci řešit dříve.

Současná situace:

Ve vztahu, kde bylo přítomno domácí násilí, žila paní Alena 23 let. Paní Alena je 2 roky rozvedená. Při soudním vypořádání společného jmění manželů získala rodinný dům. Tento prodala, přestěhovala se do menšího bytu panelákového typu. S bývalým manželem se nestýká.

Prognóza:

Paní Alena již 2 roky žije odděleně od svého bývalého manžela. Je upraven jejich vztah i majetkové vypořádání, vzájemně se nekontaktují. Proto se domnívám, že tento stav setrvá i nadále.

4.7.2 Paní Barbora

- Věk: 33 let
- Osobní stav: rozvedená
- Dosažené vzdělání: střední odborné učiliště, nástavba s maturitou
- Povolání: kadeřnice
- Vztah k násilné osobě: bývalá družka

Profil násilné osoby: pan Bohumil

- Věk: 38 let
- Vzdělání: středoškolské (ošetřovatel zvířat)
- Osobní stav: svobodný
- Vztah k ohrožené osobě: bývalý druh

Primární rodina:

Paní Barbora vyrůstala s rodiči a s bratrem v bytě ve městě. Matka pracuje jako úřednice, otec je laborant v chemickém průmyslu. Matka je starostlivá až úzkostlivá. Otec je schopný organizátor, vždy všechno zařídil. V rodině přetrvávají pozitivní vztahy. Matka je dlouhodobě vážně nemocná. Paní Barbora se v primární rodině s domácím násilím nesetkala. Druh vyrůstal v rodině s rodiči a se sestrou v rodinném domě ve městě. Jeho

otec byl na druhu velmi přísný, za neposlušnost ho otec bil. Druh byl vychováván autoritativně.

Rodinné zázemí:

Paní Barbora se se svým druhem seznámila v lednu 2004 ve svém zaměstnání v kadeřnictví. Jemu bylo 32 let, paní Barbora měla 27 let. Byla v té době krátce rozvedená. Z manželství měla paní Barbora dva syny (3 a 5 let).

V listopadu roku 2004 začali s druhem a se syny žít ve společné domácnosti, v bytě panelákového typu. S druhem měla paní Barbora společnou nájemní smlouvu sepsanou s majitelem bytu. Synové nového partnera paní Barbory přijali za svého otce, druh je bral jako své syny. Paní Barbora druhu velmi milovala.

Paní Barbora pracuje jako kadeřnice, druh jako ošetřovatel zvířat. Oba se podíleli na financování domácnosti. Dle slov paní Barbory soužití probíhalo běžným způsobem, ona se starala o děti a domácnost. Druh běžně pracoval. Do práce chodila paní Barbora po mateřské dovolené krátce, záhy na to otěhotněla.

Projevy domácího násilí:

Počátek soužití byl harmonický. Psychický nátlak ze strany druhu se projevoval pozvolna následující měsíce po začátku soužití. Důvodem byla druhova žárlivost a snaha paní Barboru kontrolovat. K žárlivosti druh podle paní Barbory neměl důvod. Druh smazal paní Barboře kontakty v telefonu. Získal přístup k jejímu emailu a sledoval její poštu, podrobně se vyptával na její bývalé muže. Paní Barbora si náznaky domácího násilí neuvědomovala, druhu milovala a věřila mu.

Vážnější neshody se začaly objevovat v době, kdy nejmladší syn měl jeden rok. Druh obviňoval paní Barboru z nevěry. Vyžadoval, aby bez něho nikam nechodila, byla doma a čekala na jeho návrat z práce. Bez jeho doprovodu nemohla sama opustit dům. Nesměla nosit krátké sukně nebo výstřihy. Sociální izolace byla umocněna tím, že druh zakazoval paní Barboře stýkat se se svojí rodinou a přáteli. Také byly přítomny výhrůžky a manipulace ze strany druhu. Vyhrůžoval, že pokud paní Barbora neuposlechne, vezme jí syna, který bude jemu svěřen do péče.

První fyzický útok se uskutečnil ve chvíli, kdy paní Barboře zavolal na mobilní telefon její bratr. Druh ji začal ponižovat a vulgárně napadat. Uhodil ji pěstí do čela, následně se paní Barbora uhodila temenem hlavy o stěnu ložnice. Trásla se a začala plakat strachy. Napadení byl přítomen nejmladší syn, který hlasitě plakal. Paní Barbora se bála dalšího napadení ze strany druhá, proto přivolala policii. Také vyhledala lékařskou pomoc.

Po napadení se paní Barbora přestěhovala ke svým rodičům. Po 14 dnech, kdy bydlela u rodičů, za ní přišla matka druhá. Prosila ji, aby jejímu synovi odpustila, on všeho lituje a chce být s ní a s dětmi. Paní Barbora druhovi odpustila a přestěhovala se zpět. V této době se druh snažil chovat ohleduplněji.

Následně však psychické i fyzické násilí nabíralo na intenzitě. Druh paní Barboře poroučel, vulgárně jí oslovoval (kurvo, děvko), smazal její veškeré fotky. Kontroloval všechno její chování. Sociálně ji izoloval od okolí. Nesměla se stýkat s kamarádkami, chodit do obchodu nebo venčit psa. Pokud porušila jeho příkaz, následovalo fyzické napadení v podobě bití, škrcení. Také vyhrožoval, že ji zavře do sklepa. Zpočátku probíhalo jeho atakování jedenkrát za měsíc, pak už častěji. Druh napadal paní Barboru i pod vlivem alkoholu.

Přítomnost dětí u domácího násilí:

Zpočátku děti nebyly přítomny incidentům s prvky domácího násilí, později už ano. Vždy byly v roli svědka, druh je fyzicky nenapadl. Děti napodobují chování druhá, odmlouvaly, bily se mezi sebou, fyzicky napadaly další děti. Nejstarší syn byl tichý, mladší o záležitostech, které viděl, hovořil ve školce pak i ve škole.

Důvody pro setrvání ve vztahu:

Zpočátku, kdy se projevovalo nenápadné psychické násilí, nepředpokládala paní Barbora, že by druh chtěl jednat proti ní. Věřila mu a byla do něho zamilovaná.

Po prvním fyzickém napadení byla paní Barbora odhodlaná svoji situaci řešit. Přestěhovala se s dětmi ke svým rodičům. Druh se následně omlouval se a sliboval, že změní své chování. Paní Barbora tomuto věřila. Také nechtěla začínat žádný jiný vztah, již byla jednou rozvedená. Paní Barbora uvedla, že druh byl tichý, hodný a spořádaný muž, který se staral o domácnost a rodinu.

Paní Barbora nedokázala svoji situaci reálně hodnotit a druhá omlouvala. Na incidentech cítila svůj podíl viny. Násilí brala jako své selhání. Druh uplatňoval ve vztahu psychickou

manipulaci, kdy sděloval, že paní Barboře nebude nikdo věřit, syn bude svěřen do jeho péče a paní Barbora se s ním nebude stýkat. Paní Barbora se obávala naplnění výhrůžek.

Vliv domácího násilí na psychické a fyzické zdraví paní Barbory:

Paní Barbora byla z probíhajícího násilí velmi vyčerpaná, mívala špatné nálady, problémy se zažíváním, poruchy spánku. Zdály se jí sny o tom, jak druh ubližuje jí nebo synům.

Intervence:

Prvními, kterým se paní Barbora svěřila, byli její rodiče v době, kdy se k nim odstěhovala po prvním napadení. Těmto sdělila jen část pravdy. Paní Barbora se svěřila své kamarádce, tato nabádala paní Barboru k radikálnímu řešení, což paní Barboře nevyhovovalo. Proto jí později již nic nesdělovala. Dále o probíhajících událostech byla informována Policie ČR. Policisté paní Barboře uvedli, že má přijít, až se něco stane. S pozitivním přístupem se paní Barbora setkala na orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Impuls pro řešení situace:

Tímto impulsem byl pro paní Barboru strach o zdraví a život synů, aby jim druh nezačal také ubližovat.

Pomoc a intervence pomáhajících organizací (lékař, soud, poradny, policie, atd.).

Paní Barbora nevěděla, jak má svoji stávající situaci řešit. Po prvním fyzickém útoku se paní Barbora obávala dalšího napadení ze strany druhá, proto přivolala policii. Také vyhledala lékařskou pomoc. Věc byla šetřena jako přešůpek. Po prvním napadení se paní Barbora před policisty ostýchala o událostech hovořit, bála se, že jí nebudou věřit. Také pro ni nebylo příjemné mluvit s muži. Napomohla jí sociální pracovnice Městského úřadu, odbor sociálně právní ochrany dětí. Tato se chovala vstřícně. Paní Barbora podala k místně příslušnému soudu návrh na úpravu práv a povinností k nezletilému nejmladšímu synovi. Návrh byl podán ve čtrnáctidenní odluce od druhá. Syn byl svěřen do péče paní Barbory.

V roce 2009, po pěti letech vztahu s druhem, kde bylo přítomno domácí násilí, se paní Barbora rozhodla řešit svoji situaci. Při jednom z mnoha fyzických útoků druh paní Barboru škrtil. Velmi se obávala o svůj život. Proto paní Barbora přivolala Policii ČR. Toto chování druhá vedlo k tomu, že byl Policií ČR na deset dní vykázán. Jeho činy byly šetřeny jako týránání osoby žijící ve společném bytě, domě, dle § 215 a, trestního zákona č. 140/1961 Sb. Po napadení musela být ošetřena lékařem v nemocnici.

Paní Barboře vykázaní druhá z domácnosti pomohlo k řešení situace. K tomuto přispěla i spolupráce s intervenčním centrem. Pracovnice zde byla citlivá, vyslechla ji, neodsuzovala, naopak ji podporovala. Paní Barbora uvítala nabídku možností řešení a pomoc s realizací.

Paní Barbora se rozhodla pro ubytování v azylovém zařízení pro matky s dětmi. Pracovnice intervenčního centra zprostředkovala ubytování, napomáhala při získání finančních prostředků prostřednictvím sociální podpory, seznámila paní Barboru s bezpečnostními opatřeními.

Postřeh paní Barbory:

Paní Barbora nedokázala svoji situaci reálně zhodnotit, domácí násilí si nepřipouštěla. Brala to jako své selhání a pociťovala na tom svůj podíl viny. Ulevilo se jí ve chvíli, kdy si uvědomila, že za násilí nese vinu násilná osoba a nikoliv ohrožená osoba. Také jí pomohlo vědomí, že toto se děje mnohem více osobám.

Současná situace:

Již tři čtvrtě roku žije paní Barbora se syny v azylovém zařízení. Stále se obává, že ji druh bude pronásledovat a bude se jí mstít.

Prognóza:

Domnívám se, že paní Barbora se se svým druhem již nebude chtít stýkat ani vrátit se do společné domácnosti. Dle mého názoru se od druhá osamostatní, zajistí si vhodné ubytování. Současně si myslím, že druh bude paní Barboru i nadále obtěžovat nevyžádanými osobními či telefonickými kontakty a bude na ni dále vyvíjet psychický nátlak.

Domnívám se, že bývalý druh paní Barbory v novém partnerském vztahu bude uplatňovat své agresivní vzorce chování.

4.7.3 Paní Cecílie

- Věk: 56 let
- Osobní stav: vdova
- Dosažené vzdělání: střední odborná škola
- Povolání: pracovnice ve skladu
- Vztah k násilné osobě: matka

Profil násilné osoby: pan Ctirad

- Věk: 34 let
- Vzdělání: střední odborné učiliště (instalatér), nyní nezaměstnaný
- Osobní stav: svobodný
- Vztah k ohrožené osobě: syn

Primární rodina:

Paní Cecílie vyrůstala na vesnici se svými rodiči. Tito byli pro paní Cecílii oporou. Paní Cecílie domácí násilí nezažila.

Rodinné zázemí:

V dospívání paní Cecílie poznala svého manžela, kterého si vzala ve svých 23 letech. Po uzavření sňatku se za ním odstěhovala do většího města. Ze vztahu se narodil jediný syn. Manžel paní Cecílie zemřel, když jí bylo 28 let, Ctirad měl 5 let. Paní Cecílie byla ze smrti svého manžela v psychickém vypětí. Paní Cecílie se již neprovdala, bydlela se synem v původním bytě, kde měli oba trvalé bydliště. Byt je paní Cecílie.

Paní Cecílie pracovala jako pracovnice ve skladu, do práce chodila na směnný provoz, z tohoto důvodu syna často hlídali její rodiče. Výchova syna byla liberální.

Finanční příjem paní Cecílie stačil na zajištění domácnosti a základních potřeb. Syn se ve svých 19 letech vyučil instalatérem, následně pracoval u soukromé firmy. Syn přispíval na chod domácnosti. Paní Cecílie obstarávala chod domácnosti, kdy prala, vařila, uklízela.

Popis domácího násilí:

Po pěti letech zaměstnání u soukromé firmy dostal Ctirad výpověď. Zprvu se snažil najít si práci, to se mu nezdařilo. Po půl roce, kdy byl nezaměstnaný, začal Ctirad častěji požívat alkoholické nápoje a návykové látky, domů se vracel opilý a pod vlivem drog.

Ctirad paní Cecílii nepomáhal s chodem domácnosti, ani žádným dílem finančně nepřispíval na zabezpečení domácnosti. Pokud paní Cecílie chtěla finanční obnos či pomoc, byl Ctirad vůči ní vulgární. Syn vyžadoval po paní Cecílii peníze, které mu odmítala dávat.

První fyzické napadení proběhlo ve chvíli, kdy Ctirad požadoval po své matce peníze, které mu odmítla dát. Jeho reakce paní Cecílii velmi zaskočila. Chytil ji silně za ruce a začal s nimi bolestivě kroutit. Toto své chování doprovázel slovními útoky. Při tomto

jednání měla paní Cecílie velký strach. Vůči synovi se fyzicky nebránila, bála se, aby z tohoto napadení nebyla zraněná.

Důvodem napadání dle paní Cecílie bylo to, že syn neměl práci a nadměrně požíval alkoholické nápoje a drogy. Syn paní Cecílii vyhrožoval zabitím, kradl její osobní věci, zlato a peníze. Vulgárně ji oslovoval, křičel na ni. Slovní útoky probíhaly téměř každý den. Fyzické útoky probíhaly pravidelně, minimálně jednou měsíčně, a to v období výplaty paní Cecílie. Později se fyzické útoky opakovaly každý druhý den. Syn bil svoji matku zaťatými pěstmi do celého těla. Své jednání přestal ovládat.

Důvod pro setrvání ve společné domácnosti se synem:

Paní Cecílie měla o syna strach a chtěla mu pomoci, tolerovala ho a omlouvala jeho chování. Měla pocit viny za synovo chování vůči ní. Tento díl viny přičítala špatné výchově, kterou synovi poskytla. Zdráhala se řešit situaci, jelikož doufala v jeho nápravu. Měla ho ráda.

Vliv domácího násilí na psychické a fyzické zdraví paní Cecílie:

Na paní Cecílii má psychické i fyzické násilí velký vliv. Je již starší, zranění se jí těžko hojila. Vyčítala si, že syna špatně vychovala. Paní Cecílie pociťovala bezmoc, strach o syna, ale i o sebe. Paní Cecílie si přála, aby se Ctirad osamostatnil. Z tohoto rozporu byla paní Cecílie ve velkém psychickém vypětí, kdy se obávala o své zdraví i život. Měla poruchy spánku.

Intervence:

Paní Cecílie se svěřila své sousedce, která situaci zlehčovala. Více lidem se nesvěřila, jelikož si nechtěla stěžovat na svého syna. Bála se, že to nikdo nepochopí. Paní Cecílie se domnívá, že o probíhajících incidentech vědělo více sousedů. Lidé jejího syna znali, věděli, jak se chová a také ho určitě slyšeli, když na paní Cecílii křičel. Nikdo na toto nereagoval. Paní Cecílie mluvila o událostech také s Policií ČR, při podání vysvětlení po oznámených incidentech. Nebylo jí příjemné mluvit s policisty, měla pocit, že jí nemohou rozumět.

Impuls pro řešení situace:

Paní Cecílie se obávala, že syn bude své agresivní chování proti ní nadále stupňovat. Ctirad ve zlostných záchvatech své jednání neovládal, proto se paní Cecílie obávala o svůj život.

Pomoc a intervence pomáhajících organizací (lékař, soud, poradny, policie, atd.).

Paní Cecílie nevěděla, jak se má bránit, proto vyhledala třikrát pomoc Policie ČR. Ta s tím dle slov paní Cecílie ze začátku příliš mnoho neudělala. Pokud podala paní Cecílie trestní oznámení, stáhla ho zpět. To bylo z důvodu obavy naplnění výhrůžek ublížením na zdraví i smrtí. Po některých útocích byla paní Cecílie nucena vyhledat lékařské ošetření. Zprvu lékaři uváděla, že si zranění způsobila sama, později již přiznala pravý důvod. Lékaři vždy nemohla oznámit pravou příčinu, neboť jí hrozilo nebezpečí, pokud by se to syn dozvěděl.

Při posledním útoku policisté Ctirada z bytu vykázali na dobu 10ti dnů. Paní Cecílie podala na syna trestní oznámení. Během 48 hodin od vykázání syna paní Cecílii kontaktovala pracovnice intervenčního centra. S tímto spolupracuje. Paní Cecílie oceňuje ochotu a trpělivost pracovnice a pomoc při orientaci řešení situace.

Paní Cecílie podala k soudu návrh na vydání předběžného opatření na dobu 1 měsíce, následně na dobu 1 roku. Také podala k soudu žalobu na vystěhování z nemovitosti a zažádala o zrušení trvalého bydliště Ctirada.

Paní Cecílie spolupracovala na řešení s Mediační a probační službou, která synovi v rámci trestního řízení navrhla protialkoholní léčbu. Syn nastoupil na povinnou ochranou protialkoholní léčbu. Paní Cecílie navštěvuje odborného psychologa.

Postřeh paní Cecílie:

Paní Cecílie by uvítala, kdyby ji pracovnice intervenčního centra oslovila již dříve a pomohla by ji nasměrovat řešit tíživou situaci.

Současná situace:

V současné době žije paní Cecílie již rok sama ve svém bytě. Syn má v bytě zrušené trvalé bydliště. Ctirad bydlí u svých kamarádů, je stále nezaměstnaný. Paní Cecílie vidá svého syna náhodou ve městě.

Prognóza:

Vzhledem k tomu, že se jedná o jediného syna paní Cecílie, ke kterému ji váže mateřské pouto a láska, domnívám se, že časem naváže se Ctiradem kontakt a dovolí mu návštěvy či návrat do jejího bytu. Je pravděpodobné, že domácí násilí se bude opakovat. V takovém případě paní Cecílie již ví, kde hledat pomoc. Domnívám se, že Ctirad v mezilidských vztazích bude nadále uplatňovat své agresivní vzorce chování.

4.7.4 Pan Dan

- Věk: 42 let
- Osobní stav: rozvedený
- Dosažené vzdělání: středoškolské
- Povolání: zaměstnanec ve firmě na výrobu sanitárního zařízení
- Vztah k násilné osobě: bývalý manžel

Profil násilné osoby: paní Dana

- Věk: 36 let
- Vzdělání: středoškolské (nezaměstnaná)
- Osobní stav: rozvedená
- Vztah k ohrožené osobě: bývalá manželka

Primární rodina:

Pan Dan vyrůstal v neúplné rodině, kdy byla přítomna pouze matkou, otec zemřel v ranném dětství pana Dana. Matka se již neprovdala. Společně s mladší sestrou bydleli na vesnici v rodinném domě. Pan Dan často hlídal sestru, také pomáhat matce v domácnosti. Pan Dan domácí násilí v primární rodině nezažil.

Paní Dana bydlela se svojí matkou v rodinném domě na vesnici. Otec zemřel, když paní Dana měla 15 let. Po smrti otce matka paní Dany již neplnila zcela svoji rodičovskou roli. Matka měla v rodině dominantní postavení. Paní Dana se se svojí matkou často dostávala do konfliktu. Toto vyvrcholilo v období dospívání a po smrti otce, kdy paní Dana řešila konflikty útekem z domu.

Rodinné zázemí:

Po dvouleté známosti v roce 1997 pan Dan s paní Danou uzavřeli sňatek. Paní Dana měla 23 a pan Dan 29 let. Pan Dan svoji ženu velmi miloval. U obou se jednalo se o první manželství. Bydleli v bytě na vesnici. Byt spadal do společného jmění manželů. Za doby trvání manželství se jim narodily dvě dcery, se kterými byla paní Dana 6 let na mateřské dovolené. Ekonomická situace rodiny byla zpočátku velmi dobrá. Pan Dan pracoval jako podnikatel v potravinovém průmyslu, tudíž celou rodinu bez problému finančně zabezpečil. Po mateřské dovolené byla paní Dana nezaměstnaná. V žádném zaměstnání nevydržela déle než několik dnů, odmítala plnit své pracovní povinnosti.

Péče o domácnost a děti spočívala převážně na paní Daně. Pan Dan pomáhal příležitostně.

Popis domácího násilí:

Zpočátku bylo manželství spokojené. Situace se změnila v době, kdy paní Dana ukončila šestiletou mateřskou dovolenou. Shodou okolností pan Dan v té době zkrachoval a stal se z něho řádový zaměstnanec ve výrobě sanitárního zařízení. V novém zaměstnání měl nižší finanční příjem, tím se snížil i životní standard rodiny. Paní Dana se tomuto nedokázala přizpůsobit.

Incidenty probíhaly přibližně jedenkrát za měsíc. Paní Dana byla nezaměstnaná. Vyčítala manželovi, že málo vydělává, je neschopný, nedokáže se postarat o rodinu. Při tomto mu vulgárně nadávala. Své nadávky hlasitě křičela. Tyto situace byly pro pana Dana velmi ponižující a psychicky vyčerpávající.

Paní Dana si přála častěji chodit do společnosti a to i během pracovního týdne. Vyčítala manželovi, že ji nikam nevezme. Paní Dana častěji navštěvovala své kamarádky, kdy začala ve větší míře požívat alkoholické nápoje. Pokud přišla domů v podnapilém stavu, šla si lehnout. Z tohoto důvodu se paní Dana méně starala o chod domácnosti a děti. Tato situace obdobně probíhala asi 7 let.

První fyzické napadení proběhlo přibližně po 7 letech soužití, kdy paní Dana téměř každý druhý den navštěvovala restaurační zařízení. Při jednom návratu z restauračního zařízení začala být žena agresivní. Hlasitě a vulgárně křičela, panu Danovi roztrhla triko. Následně prohodila skleněnou výplň dveří dřevěný váleček na těsto. Děti byly tomuto chování přítomny. Pan Dan se obával, aby manželka nezaútočila i na něho nebo na dcery. Žena ve stavu opilosti nekontrolovala své jednání. Proto pan Dan přivolal policii, která manželku odvezla na záchytnou protialkoholickou stanici. Věc byla šetřena policií jako přestupek.

Rodina i nadále žila v jedné domácnosti. Paní Dana se v této době zklidnila, slibovala, že se to již nebude opakovat. Po nějaké době však žena začala opět slovně útočit, následně i fyzicky napadat svého manžela v podobě kopání do nohou, rány rukou do hlavy, házení kuchyňským náčiním, vulgarizmy. Napadání probíhalo zprvu 1krát do měsíce v období manželovy výplaty, později už téměř každý den.

Přítomnost dětí u domácího násilí:

Veškerému dění přihlížely děti. K přímému fyzickému napadení dětí nedošlo. Probíhající násilí mělo vliv na psychické a tělesné zdraví dětí. Tyto měly poruchy spánku, měly noční můry a děsy. Ve škole se zhoršoval jejich prospěch. Mladší dcera měla zažívací potíže. Obě dcery prožívaly při napadání svého otce velké stresové vypětí.

Důvody pro setrvání ve vztahu:

Pan Dan cítil na probíhajících situacích část své viny z důvodu snížení jeho finančního příjmu. Proto se snažil manželku respektovat a omlouval její chování. Po fyzickém napadení pana Dana i nadále rodina žila v jedné domácnosti. Paní Dana se v této době trochu zklidnila, slibovala, že se to již nebude opakovat. Následně se u ní střídalo období, kdy požívala alkohol a kdy se snažila abstinovat. Vší silou se pan Dan snažil udržet rodinu a zajistit její fungování. Cítil vinu, kdyby dětem nezajistil úplnou rodinu. Stále věřil, že manželka může změnit své chování. Domlouval své ženě, aby se šla léčit ze své závislosti na alkoholu. Pan Dan chtěl své ženě pomoci, záleželo mu na ní.

Vliv domácího násilí na psychické a fyzické zdraví pana Dana:

Pan Dan byl z probíhajících incidentů nešťastný, rozpolcený, chtěl pomoci manželce, na druhou stranu se bál o dcery. Nevěděl, co má dělat, zažíval pocity beznaděje, deprese.

Intervence:

Pan Dan se svěřil své tchýni v naději, že mu pomůže. Tchýně toto odmítla a uvedla, že ji paní Dana již několikrát slovně i fyzicky napadla, kdy jí vulgárně oslovovala a udeřila ji rukou do těla. Důvodem byla skutečnost, že dcera po své matce požadovala peníze, tyto jí matka neposkytla.

Pan Dan se také svěřil kolegům v práci. Kolega situaci zesměšňoval, ženy byly chápavější a pana Dana podporovaly. Přitom pan Dan sdělil jen část pravdy, jelikož se styděl.

Pan Dan se domnívá, že o probíhajících incidentech tušilo více lidí, sousedů. Manželka se často vracela domů v podnapilém stavu, sousedé ji slyšeli, jak panu Danovi nadává a křičí na něho. Nikdo ovšem do dění nezasahoval.

Impuls pro řešení situace:

Pan Dan žil ve vztahu, kde bylo přítomno domácí násilí 13 let. Pomoc vyhledal z důvodu zajištění bezpečí svého, ale především svých dětí. Manželka ve stavu opilosti nekontrolovala své jednání, proto se pan Dan obával, aby žena fyzicky nenapadla i děti. Atmosféra v domácnosti byla často velmi vypjatá, její útoky nepředvídatelné.

Pomoc a intervence pomáhajících organizací (lékař, soud, poradny, policie, atd.).

Pan Dan se obrátil na Policii ČR, přivolal ji celkem třikrát. V prvních dvou případech byla věc šetřena jako přešůpek. Potřetí byla manželka vykázána ze společné domácnosti na

dobu deseti dnů. Následně po vykázaní pracovnice intervenčního centra kontaktovala pana Dana, se kterou projednal celou záležitost. Pan Dan ocenil ochotu pracovnice a poskytnutý přehled možností řešení.

Pan Dan spolupracoval s orgánem sociálně právní ochrany dětí. To bylo pro něho nejdůležitější. Podal k soudu návrh na úpravu práv a povinností k neletilým dcerám. Tyto byly svěřeny do jeho péče. S manželkou bylo zahájeno trestní řízení dle § 215a, trestního zákona č.140/1961 Sb. ve znění pozdějších novel.

Pan Dan podal k soudu návrh na prodloužení vykázaní soudní cestou na dobu třiceti dnů, žádost o rozvod manželství a návrh na prodloužení vykázaní manželky na dobu jednoho roku. V uvedených záležitostech soud vydal pravomocné rozhodnutí. Dále soudní cestou byla uskutečněna úprava majetkových poměrů. Při tomto mu byla nápomocná občanská poradna.

Postřeh pana Dana:

Pan Dan byl velmi překvapený z nových pravomocí Policie ČR. Při desti denním vykázaní manželky si vše mohl promyslet. Pan Dan se domnívá, že kdyby manželka nebyla vykázaná, neodvážil by se sám situaci řešit a dával by jí stále nové šance. Pan Dan ocenil spolupráci s intervenčním centrem a to, že si o všem mohl promluvit. Potřeboval ujištění, že jedná správně. To mu dle jeho mínění tehdy moc pomohlo.

Současná situace:

Pan Dan se s manželkou rozvedl, je to již rok. Nyní žije se svými dcerami sám. Bývalá manželka nezačala léčbu a doposud ve velké míře požívá alkoholické nápoje. Pan Dan navštěvuje s dcerami odborného psychologa. Pan Dan se domnívá, že se celá situace zlepšila a jemu i dcerám se daří dobře.

Prognóza:

Pan Dan má zájem na tom, aby dcery nebyly ohroženy na svém psychickém ani fyzickém vývoji. Vzhledem k tomu, že paní Dana nepodstoupila léčbu ze své závislosti na alkoholu, domnívám se, že i nadále bude pan Dan žít sám s dcerami bez její přítomnosti a postupem času se plně začlení do běžného života.

4.8 Analýza a interpretace dat

Pro jednotlivé kazuistiky jsem vybrala různé druhy domácího násilí. Konkrétně se jedná o případy, kdy ohroženou osobou je manželka (paní Alena), družka (paní Barbora), matka (paní Cecílie) a manžel (pan Dan). Tímto chci poukázat na skutečnost, že osobou ohroženou domácím násilím se může stát prakticky kdokoli.

Tři respondenti pocházeli z úplné rodiny, jeden respondent vyrůstal v neúplné rodině a to pouze s matkou. Dvě násilné osoby vyrůstaly v úplné rodině a dvě násilné osoby vyrůstaly v neúplné rodině.

Žádný respondent neměl ze své primární rodiny zkušenosti s domácím násilím. V jednom případě zažila násilná osoba v dětství fyzické napadání ze strany svého otce.

Zpočátku vztahu a soužití se u respondentů neprojevovalo domácí násilí. Ve dvou případech (u paní Aleny a paní Barbory) se projevila ze strany partnera potřeba uplatnění moci a kontroly nad ohroženou osobou z důvodu žárlivosti. Respondentky tomuto však nepřikládaly žádnou váhu, chování braly jako projevy lásky, své partnery milovaly.

Všichni respondenti žili s násilnou osobou a dětmi ve společném domě či bytě. Jejich finanční příjem byl průměrný. Výchova dětí a starost o domácnost spočívala převážně na ženách. Finanční příjem rodiny zajišťovali spíše muži.

Ve všech případech respondenti nedokázali stanovit, kdy domácí násilí začalo. Společný je pozvolný nástup psychického násilí. Ve dvou případech sociální izolace. Ve třech případech je evidentní finanční forma násilí (u paní Aleny, paní Cecílie a u pana Dana). Ve všech případech bylo přítomno fyzické násilí.

Příčinou domácího násilí byla ve dvou případech neopodstatněná žárlivost partnera a jeho snaha dosáhnout absolutní kontroly a moci nad chováním a jednáním ohrožené osoby (v roli manželky a družky). V dalších dvou případech bylo důvodem domácího násilí nedobrovolné ukončení zaměstnání a s tím spojené finanční potíže a nadměrná míra konzumace alkoholických nápojů.

U všech respondentů bylo patrné, že postupem času tito sami nedokázali rozpoznat hranice, reálně hodnotit svoji situaci. Všichni respondenti chování násilných osob omlouvali, cítili vinu za chování blízké osoby. Důvodem pro setrvání v násilném vztahu byla naděje ve změnu chování násilníka. Ohrožené osoby se snažily udržet běžný chod rodiny a domácnosti. U všech respondentů je patrný silný ambivalentní vztah, kdy

ohrožená osoba milovala násilníka, přitom se bála jeho reakcí a toho, že uskuteční své výhrůžky (usmrcení aj.). Všechny ohrožené osoby přijaly způsob života, ve kterém bylo přítomno domácí násilí.

U všech respondentů byly přítomny čtyři znaky domácího násilí. Vždy se jednalo o dlouhodobou záležitost. Ohrožená osoba, která byla v roli manželky, setrvala ve vztahu, kde bylo přítomno násilí 23 let, ohrožená osoba v roli družky 5 let, ohrožená osoba v roli matky 9 let a ohrožená osoba v roli manžela 13 let. Všichni respondenti popsali postupný nárůst intenzity, kdy nejdříve byla ohrožena jejich důstojnost, následně zdraví, pak i život. Všichni respondenti uvedli vzrůstající intenzitu a eskalaci násilí. Četnost útoků byla vůči paní Aleně zprvu 1krát za čtvrt roku, později 1krát za 2 týdny. Vůči paní Barboře 1krát za měsíc, později již častěji. Vůči paní Cecílii a panu Danovi to bylo nejdříve 1krát za měsíc, později téměř každý den. Ve všech případech bylo zřejmé jasné rozdělení rolí, které se neměnilo. Ohrožené osoby se nebránily. Násilí probíhalo vždy v soukromí domovů.

Všichni respondenti uvedli, že pokud byly v rodině děti, staly se svědky probíhajících incidentů. Ve dvou případech se dítě účastnilo incidentu, kdy se snažilo bránit ohroženou osobu. U všech dětí mělo násilí vliv na psychické i fyzické zdraví (narušené sebevědomí, poruchy spánku, noční můry a noční děsy). V jednom případě (u paní Barbory) začaly děti přebírat násilnické vzorce chování.

Všichni respondenti uvedli, že probíhající domácí násilí mělo vliv na jejich psychické i fyzické zdraví. Při tomto prožívali stres, velké psychické vypětí, obavu o svůj život a zdraví své a svých dětí. Přítomná byla špatná nálada, deprese, pocity beznaděje, poruchy spánku a zažívání.

Všichni respondenti se obávali komukoli se svěřit o probíhajících incidentech. Důvodem byl jejich stud, pocit viny a strach. Tyto faktory byly u všech velmi výrazné.

Paní Alena se nikomu nesvěřila, další tři respondenti se svěřili svým blízkým (rodiče, tchýně, kamarádka, sousedka, kolegové v práci). Těmto byla sdělena jen část pravdy.

Pouze ve dvou případech se ohrožená osoba dočkala morální opory a pomoci. Přesto dál ve vztahu, kde bylo přítomno násilí, setrvala (paní Barbora – pomoc ze strany rodičů, pana Dana – podpora ze strany kolegů). Ve třech případech se ohrožená osoba setkala s tím, že byla ze strany svých blízkých nabádána k radikálnímu řešení (u paní Barbory – kamarádka) nebo byla její situace zlehčovaná, zesměšňovaná, či pomoc zcela odmítnuta (u

pana Dana – kolegové, u paní Cecílie – sousedka). Toto vedlo k uzavřenosti ohrožených osob.

Ve dvou případech (u paní Cecílie a pana Dana) o probíhajících incidentech pravděpodobně vědělo více lidí v okolí (hluk z bytu, veřejné podvědomí o chování násilných osob). Nikdo z okolí ovšem do dění nezasahoval.

Důvodem pro řešení domácího násilí byla ve všech případech obava o svůj život, obava z dalších fyzických napadení. Ve dvou případech (u paní Barbory a pana Dana) také obava o zdraví a život dětí.

Všichni respondenti uvedli, že nevěděli, jak mají svoji tíživou situaci řešit. Všichni se obrátili s obavou o svůj život na Policii ČR a byli s ní v prvotním kontaktu. U všech respondentů bylo násilné chování projednáno jako přestupek. V jednom případě bylo podáno trestní oznámení a ve dvou případech bylo zahájeno trestní řízení. Ve třech případech také byly ohrožené osoby nuceny vyhledat lékařské ošetření. Ve dvou případech byl uplatněn institut vykázání, kdy ohrožené osoby uvedly, že jim toto opatření bylo nápomocno. Oceněny byly pravomoce Policie ČR a součinnost s intervenčním centrem.

Zpočátku měla většina respondentů negativní zkušenost s policisty. U dvou respondentek byl přítomen ostych, obava z nedůvěry, nepříjemný pocit mluvit při vyšetřování s muži policisty. V jednom případě se vyskytl postoj policistů, kdy ohrožené osobě uvedli, „že má dojít, až se něco stane“ (rozhovor s paní Barborou, s. 77).

Dále se všichni respondenti při řešení obrátili na státní i neziskové organizace. Všichni respondenti spolupracovali s intervenčním centrem a s justicí. Dále jednotliví respondenti využili služeb Policie ČR, Městského úřadu, přestupkové komise, odboru sociálně právní ochrany dětí a sociálního odboru, Mediační a probační službu, občanskou poradnu, azylový dům a odborného psychologa. Jejich první kontakt a pomoc s těmito subjekty hodnotili respondenti kladně.

Důvodem pro vyhledání těchto organizací byl požadavek zajištění personální a prostorové ochrany v podobě vykázání násilné osoby soudní cestou, zajištění azylového ubytování, upravení práv a povinností k nezletilým dětem, zajištění sociální podpory, stanovení ochranné protialkoholní léčby, rozvod manželství, stanovení vyživovací povinnosti, upravení bytové problematiky, bezpečnostní plánování, zajištění terapie a kontaktů na pomáhající organizace.

K navázání kladného prvního kontaktu a pocitu důvěry u většiny respondentů pomohla ochota a trpělivost pomáhajících pracovníků, možnost ventilace, pocit, že pracovníci ohroženým osobám rozumí. Dále všichni respondenti uvítali poskytnutý přehled možností řešení a pomoc s realizací.

Všichni respondenti v současné době žijí bez přítomnosti násilné osoby ve společné domácnosti. Psychické potíže jsou u většiny z nich přítomny i současné době. K tomuto přispívá obava z pronásledování a pomsty ze strany násilné osoby.

Verifikace výzkumných předpokladů:

1. Domnívám se, že ohrožené osoby se rozhodnou pro řešení situace až ve chvíli, kdy je ohroženo zdraví nebo život samotných osob nebo jejich dětí.
2. Domnívám se, že pro zajištění efektivní pomoci při řešení domácího násilí je důležité s ohroženými osobami navázat kvalitní první kontakt.
3. Myslím si, že ohrožené osoby vyhledají pomáhající organizace, aby získaly pomoc, radu a informace pro řešení situace.
4. Domnívám se, že je nezbytné, aby se na řešení v oblasti domácího násilí podílelo více subjektů.

Z uskutečněné interpretace dat vyplynula následující fakta, která jsou platná pouze pro zkoumané osoby, nejsou dále zobecnitelná.

Ad 1) Domnívám se, že ohrožené osoby se rozhodnou pro řešení situace až ve chvíli, kdy je ohroženo zdraví nebo život samotných osob nebo jejich dětí.

Tento výzkumný předpoklad se potvrdil. Ohrožené osoby se rozhodly pro řešení situace až ve chvíli, kdy bylo ohroženo zdraví nebo život samotných osob nebo jejich dětí.

Ad 2) Domnívám se, že pro zajištění efektivní pomoci při řešení domácího násilí je důležité s ohroženými osobami navázat kvalitní první kontakt.

Tento výzkumný předpoklad se potvrdil. K navázání důvěry během prvního kontaktu, podle respondentů přispívá empatie, porozumění, trpělivost, ochota ze strany pomáhajícího pracovníka a prostor pro ventilaci ohrožené osoby. K udržení důvěry dále přispívá profesionalita, odbornost pracovníků a poskytnuté informace.

Ad 3) Myslím si, že ohrožené osoby vyhledají pomáhající organizace, aby získaly pomoc, radu a informace pro řešení situace.

Tento výzkumný předpoklad se potvrdil. Všichni respondenti uvedli, že nevěděli, jak mají svoji situaci řešit. Proto uvítali ze strany pomáhajících organizací poskytnutý přehled možností řešení a pomoc se samotnou realizací. Konkrétními potřebami bylo zajištění personální a prostorové ochrany v podobě vykázaní násilné osoby soudní cestou, zajištění azylového ubytování, upravení práv a povinností k dětem, zajištění sociální podpory, stanovení ochranné protialkoholní léčby, rozvod manželství, stanovení vyživovací povinnosti, upravení bytové problematiky, bezpečnostní plánování, zajištění terapie a kontaktů na pomáhající organizace. Ze získaných dat vyplynulo, že nedílnou součástí pomoci je morální podpora, poskytnutí prostoru pro ventilaci, pozitivní motivace a informace o domácím násilí.

Ad 4) Domnívám se, že je nezbytné, aby se na řešení v oblasti domácího násilí podílelo více subjektů.

Tento výzkumný předpoklad se potvrdil. Řešení domácího násilí doprovází řada souvisejících opatření, proto je nutná spolupráce více zainteresovaných institucí. Bez tohoto nemůže být poskytnutá pomoc komplexní a efektivní. Všichni respondenti se při řešení své situace obrátili na státní i neziskové organizace. Respondenti spolupracovali s intervenčním centrem a s justicí. Dále jednotliví respondenti využili služeb Policie ČR, Městského úřadu, přestupkové komise, orgán sociálně právní ochrany dětí a sociálního odboru, Mediační a probační služby, občanské poradny, azylového domu a odborného psychologa.

4.9 Shrnutí a doporučení pro praxi

Cílem praktické části bakalářské práce bylo vstoupit do oblasti domácího násilí z pohledu ohrožených osob a popsat vývoj, průběh, intenzitu a specifika domácího násilí. Tímto poukázat na závažnost dané problematiky a také přispět k pomoci ohroženým osobám. Je třeba brát na vědomí, že výsledky kvalitativního výzkumu nelze zobecňovat, týkají se pouze malého sledovaného vzorku respondentů.

Z výzkumného šetření vyplývá, že domácí násilí je zpravidla dlouhodobá záležitost a proces, který bývá před zraky sociálního okolí utajen. Ohrožené osoby se rozhodnou pro řešení své tíživé situace až ve chvíli, kdy je ohroženo zdraví nebo život jich samotných nebo jejich dětí. Toto je velmi alarmující skutečnost. Skrytost a dlouhodobost násilí má značné devastující účinky na ohroženou osobu v oblasti psychického i fyzického zdraví.

V rámci výzkumného šetření jsem zjistila, že pro zajištění kvalitní pomoci osobám ohroženým domácím násilím je zapotřebí docílit navázání kladného prvního kontaktu. A následně při samotném řešení zajistit komplexní přístup a odpovídající interdisciplinární spolupráci institucí a organizací. Tyto představují subjekty regionální a místní samosprávy, orgány státní správy a dalších nestátních organizací a soukromých subjektů.

Řešení domácího násilí vyžaduje komplexní přístup. Doporučila bych proto do systému tří pilířů pomoci dle zákona č. 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím, zařadit ještě čtvrtý pilíř. Ten by tvořily specializované státní i neziskové organizace, které plní v rámci řešení situace spojené s domácím násilím nezastupitelnou úlohu. Zařadila bych zde orgán sociálně právní ochrany dětí, městskou policii, manželské poradny, linky důvěry a bezpečí, krizová centra, azylové domy apod. Dále bych zapojila i významné organizace, které působí v oblasti domácího násilí.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že v prvním kontaktu s ohroženou osobou je ve většině případů Policie ČR. Pokud policisté neshledají reálný důvod, nemusí uplatnit institut vykázaní. Pro ohroženou osobu toto může znamenat potvrzení v neřešitelnosti její situace. Zde bych doporučila písemné zasílání oznámení o incidentech mezi osobami blízkými se znaky domácího násilí od Policie České republiky či Městské policie na příslušné intervenční centrum. Toto bude ohroženou osobu kontaktovat s nabídkou pomoci.

Pro ohrožené osoby není snadné z důvodu asymetrického vztahu a specifického prožívání učinit první krok a kontaktovat pomoc. Proto je pozitivní první kontakt důležitý, a to jak ze strany nejbližšího okolí tak ze strany pomáhajících organizací. Cílem by mělo být navázání důvěry. Při tomto je důležité, aby pracovník věřil slovům ohrožené osoby a nenaléhal na ni s vyhledáním vhodného řešení situace. Ohrožená osoba musí sama přijmout rozhodnutí. K tomuto přispívá pozitivní motivace, informace o domácím násilí a nabídka možností samotného řešení ze strany pomáhajícího odborníka.

Důležité je podle mého názoru řešit i systematickou práci s násilnou osobou. Je to chybějící prvek v řešení situace domácího násilí. Získáním informací o důvodech chování a plánech násilné osoby by bylo možno lépe ochránit ohroženou osobu. Systematickou práci s násilnou osobou lze také předejít opakujícím se negativním vzorcům chování.

Systematická práce s násilnou osobou by měla být legislativně upravena a stanovovat pro násilné osoby povinné absolvování terapeutického programu na základě vykázaní či soudního rozhodnutí. Za tímto účelem by bylo vhodné vybudovat síť specializovaných

pracovišť, které budou tyto programy realizovat například prostřednictvím Probační a mediační služby, zdravotnických zařízení, manželských a rodinných poraden.

Pro poskytování kvalitní pomoci ohroženým osobám je důležité dbát na odpovídající odborné znalosti. Z tohoto důvodu je vhodné zaměřit se na vzdělávání Policie ČR, pracovníků justice – soudci, státní zástupci, obecní policie, pracovníků přestupkových komisí na obecních/městských úradech, pracovníků ve zdravotnictví, školství, pracovníků pomáhajících profesí z nestátní neziskových organizací.

Mezi odborné kompetence, které by měly být součástí vzdělávacího systému, řadím identifikaci domácího násilí a jeho oddělení od jiných typů násilí v domácnosti. Dále znalost cyklu domácího násilí a s tímto souvisejících specifíků prožívání ohrožené osoby a znalost legislativy. Formou vzdělávání by měly být četnější semináře, osvěta, zapojení do interdisciplinární spolupráce.

Za důležité považuji dostatečnou informovanost veřejnosti. Vhodnou formu šíření informací shledávám v pořádání celoměstských kampaní, do kterých by byly zainteresovány nejrůznější instituce, organizace a odborníci. Vhodné je věnovat se prevenci domácího násilí na základních a středních školách a to formou besed, diskusí, u menších dětí například prostřednictvím loutkového divadla. V rámci těchto setkání by žáci a studenti získali informace o domácím násilí, možnostech řešení, místech pomoci.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala tématu „Pomoc osobám ohroženým domácím násilím“. V teoretické části jsem se zaměřila na samotnou charakteristiku domácího násilí, systém pomoci v České republice a oblast přímé práce s osobami ohroženými. Znalosti těchto témat shledávám při pomoci ohroženým osobám jako klíčové. Domnívám, se, že jedině ten kdo pochopí podstatu této oblasti, je schopen adekvátně reagovat a vhodně pomoci.

Praktickou část bakalářské práce tvoří kvalitativní výzkum. Cílem této části bylo vstoupit do oblasti domácího násilí z pohledu ohrožených osob a v kazuistikách popsat vývoj, průběh, intenzitu a specifika domácího násilí. Pomocí kazuistik jsem chtěla poukázat na závažnost dané problematiky a také přispět k pomoci ohroženým osobám.

K ochraně ohrožených osob významně pomohl zákon číslo 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím. Tímto zákonem je stanovená síť pomoci osobám ohroženým domácím násilím v podobě 3 pilířů – policie ČR, justice a intervenčních center. Přičemž intervenční centra hrají v pomoci ohroženým osobám významnou roli. Toto zařízení může ohroženou osobu provázet složitou životní situací a ukazovat různé možnosti řešení.

Aby řešení domáciho násilí bylo efektivní, je zapotřebí docílení dvou na sebe navazujících prvků, bez kterých by pomoc nebyla účinná. Tím prvním je navázání kvalitního prvního kontaktu s ohroženou osobou, pocitu důvěry a poskytnutí odborných informací.

Druhý prvek tvoří komplexní přístup a interdisciplinární spolupráce dalších složek v podobě institucí a organizací. Dle mého názoru je důležité podporovat multidisciplinární přístup a interdisciplinární spolupráci v podobě výměny zkušeností, případů dobré praxe, seminářů, workshopů. Vhodné je i zřizování detašovaných pracovišť intervenčních center v regionech pro zpřístupnění míst pomoci ohroženým osobám.

Jako významný bod pomoci ohroženým osobám shledávám v šíření osvěty mezi laickou i odbornou veřejností. Díky odpovídajícím znalostem a povědomí veřejnosti o místech pomoci a o skutečnosti, že domácí násilí není věcí soukromou, lze zamezit tomu, aby násilí mezi osobami blízkými bylo nadále tolerováno a přehlíženo.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ARNOŠT, K. et al. *Manuál pro pracovníky azylových domů – účastníky projektu kormidlo*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002. ISBN 80-86284-26-3.

BEDNÁŘOVÁ, Z. et al. *Domácí násilí Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.

BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., PROKEŠOVÁ, H. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: MPSV a Acorus, 2006. ISBN 80-86878-50-3.

BUSKOTTE, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.

ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998. ISBN 80-902614-1-8.

ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. et al. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.

ČÍRTKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, R., VITOUŠOVÁ, M. *Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002. ISBN 80-86284-19-0.

CONWAYOVÁ, H. *Domácí násilí Příručka pro současné i potencionální oběti*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6

Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí v Ostravě. Výsledky projektu – závěrečná zpráva. Ostrava: Bílý kruh bezpečí, 2005.

HUŇKOVÁ, M. *ABC feminismu*. Brno: Nesehnutí, 2004. ISBN 80-903228-3-2.

MARVANOVÁ-VÁGROVÁ, B., POKORKÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.

ŠEDIVÁ, M. et al. *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007. ISBN 978-80-239-9449-0.

VOŇKOVÁ, J. et al. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007. ISBN 978-80-239-9448-3.

PROKOP, M., et al. *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. 2. vydání, místo neuvedeno, Liga lidských práv, 2004. ISBN 80-902570-8-9.

ŠVARŤÍČEK, R. et al. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-7367-313-4.

VODÁČKOVÁ, D. et al. *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-696-9.

VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, o.p.s., konzultační středisko pro ženské projekty, 2004. ISBN 80-239-2106-1.

VOŇKOVÁ, J., MACHÁČKOVÁ, R. a et al. *Domácí násilí právní minimum pro lékaře*. Praha: proFem, 2003. ISBN 80-239-4026-0.

VOŇKOVÁ, J. *Vaše právo – první pomoc ženám, obětem domácího násilí*, Praha: proFem, 2003. ISBN 80-238-9891-4.

Internetové zdroje:

Dona linka. *Pomoc osobám ohroženým domácím násilím* [online]. [cit. 21. 10. 2009]. Dostupné na: <http://www.donalinka.cz/index.php>

CZUBAJ, O. *Intervenční centrum – poslání* [online]. [cit. 12. 11. 2009]. Dostupné na: <http://www.slezskadiakonie.cz/>

CZUBAJ, O. *Intervenční centrum - základní činnosti intervenčního centra* [online]. [cit. 12. 11. 2009]. Dostupné na: <http://www.slezskadiakonie.cz/>

Business.center. *Trestní zákoník* [online]. [cit. 30. 04. 2010]. Dostupné na: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

PČR Policie České republiky

Sb. sbírky

č. číslo

písm písmeno

CAN syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

§ paragraf

% procenta

viz. lze vidět

atd. a tak dále

aj. a jiné

apod. a podobně

ust. ustanovení

s. strana

např. například

BKB Bílý kruh bezpečí

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: otázky individuálního polostrukturovaného rozhovoru

Příloha P II: rozhovory

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY INDIVIDUÁLNÍHO POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

1. Primární rodina a období před vstupem do partnerského vztahu/manželství

Můžete mi popsat, v jaké rodinném zázemí jste vyrůstal/vyrůstala Vy a Váš partner?

- Jaké bylo složení rodiny?
- Bydleli jste na vesnici nebo ve městě?
- Jaké bylo povolání rodičů?
- Jaký výchovný styl rodiče vůči Vám uplatňovali? A rodiče partnera vůči němu/jí?

Měl/měla jste Vy nebo Váš partner/partnerka zkušenosti s domácím násilím z primární rodiny nebo ze svého okolí?

- Jestli ano, jakou podobu mělo násilí, jak často probíhalo?
- Jaký byl důvod přítomnosti násilí?

Jak jste se seznámili se svým partnerem?

- Projevovaly se u Vašeho partnera sklony k násilí již před vstupem do manželství?
- Po jaké době jste začali bydlet ve společné domácnosti nebo jste vstoupili do manželství? Jaký byl důvod k tomuto kroku? Jednalo se první manželství?

2. Rodina a rodinné zázemí

Kde jste bydleli a jaká byla vaše bytová situace?

- Bydleli jste v domě nebo v bytě? Na vesnici nebo ve městě? Kdo byl vlastníkem nemovitosti?

Jaké byla vaše ekonomická situace?

- Jaké je Vaše povolání a povolání Vašeho partnera?
- Jaká byla finanční situace vaší rodiny?
- Jakým způsobem jste se podíleli na financování rodiny? Bylo to rovnoměrně?

Jaké bylo běžné fungování vaší rodiny?

- Jaké bylo složení rodiny? Kolik jste měli dětí se svým partnerem? Měl některý z vás děti z předchozího vztahu?

- Kdo se staral o domácnost a o děti? Oba stejným dílem? Měli jste práci rozdělenou?
- Trávili jste jako rodina společně volný čas (víkendy, dovolené)? Pokud ano, jakým způsobem? Kdo rozhodoval o aktivitách?

3. Projevy domácího násilí

Kdy a v jaké podobě se začalo projevovat násilí ve vašem vztahu?

- Co bylo podle Vás důvodem jednotlivých ataků vůči Vaší osobě ze strany násilné osoby?
- Co předcházelo incidentům? Jak jste na toto reagoval/reagovala?

Jak často a v jaké formě se projevy násilí opakovaly?

- Jaké formy násilí Váš partner používal?
- Kde násilí probíhalo?
- Jak dlouho násilné chování trvalo?

Vyhledal/vyhledala jste někdy lékařské ošetření?

Byly jednotlivým atakům vůči Vaší osobě přítomny děti?

- Viděly děti probíhající násilí? Změnilo se chování dětí za doby trvání domácího násilí?

Jaké byly Vaše důvody pro setrvání ve vztahu?

Dokážete zhodnotit, zda probíhající domácí násilí mělo vliv na Vaše psychické a fyzické zdraví (úzkost, strach, deprese, beznaděj, míra sebevědomí, vnímání sama sebe – je přítomno negativní sebehodnocení, somatické potíže, atd.)?

Co se děje nyní, jak se v současné době cítíte?

4. Pomoc a intervence ze strany sociálního okolí a institucí

Svěřil/svěřila jste se někdy někomu o probíhajících událostech?

- Bylo obtížné se někomu svěřit? Pokud ano, z jakého důvodu? Komu jste se svěřil/svěřila? Jak na tuto skutečnost reagoval?

Kdy jste si uvědomila, že je pro Vás důležité situaci určitým způsobem řešit? Co bylo impulsem?

- Jak dlouho jste žil/žila ve vztahu, kde bylo přítomno násilí, než jste se rozhodl/rozhodla situaci řešit?

Obrátila jste se s žádostí o pomoc i na pomáhající organizace (PČR, soud, porady atd.)?

- Jaký byl první kontakt – kdo ho učinil? Jakým způsobem pracovníci organizací na Vás působili? Byl/byla jste s nimi spokojená? Nebo se u nich projevila neochota a nepomohli Vám? Měl/měla jste důvěru k pomáhajícímu pracovníkovi? Co k tomuto přispělo?
- Jaké kroky jste využil/využila k řešení situace, na koho, popřípadě na jaké organizace, jste se obrátil/obrátila?

Byla násilná osoba vykázána v na dobu deseti dnů ze společné domácnosti?

- Pomohlo Vám toto opatření k řešení situace? Bylo pro Vás přínosem?

Co byste uvítal/uvítala při řešení své tíživé situace? Je oblast, na kterou byste chtěl/chtěla upozornit?

Osamostatnil/osamostatnila jste se od násilné osoby a začlenil/začlenila jste se do běžného života?

- Co nebo kdo Vám byl nejvíce nápomocen?
- Co nebo kdo Vám tuto cestu znesnadňoval?

PŘÍLOHA P II: ROZHOVORY

(Respondent – A, B, C, D, tazatel – T)

Rozhovor číslo 1 s paní Alenou

T: Můžete mi popsat, v jakém rodinném zázemí jste vyrůstala Vy a Váš bývalý manžel?

A: Mám dva starší sourozence, bratra a sestru. Rodiče jsou spolu dodnes. Bydleli jsme v rodinném domě na vesnici. Maminka je vyučená dámská krejčová, je velice hodná, vždy se snaží všem vyhovět. Otec pracoval v JZD, má ráznou povahu, v rodině měl vždy hlavní slovo on. Oba rodiče jsou již v důchodu. Pokud jsem něco potřebovala, obracela jsem se spíše na maminku, z otce jsem měla respekt, byl striktní a zásadový, diskutoval se mnou jen minimálně.

Bývalý manžel Alex vyrůstal ve stejné vesnici jako já. Znali jsme se již od dětství. Jeho rodiče pracovali jako dělníci v továrně, nyní jsou také v důchodu. Alex je jedináček. Jeho matka, kdyby mohla, tak za něj dýchá a nosí ho ještě dodnes v děloze. Pořád měla o něho tendenci pečovat a starat se a to i v dospělosti, když jsme byli manželé. Přišlo mi to přehnané. Tchán, jeho otec, je velice hodný, ke mně i k Alexovi se choval vždy mile, ale měl také tendenci dělat vše za Alexe, vždy říkal, že se v životě ještě dost napracuje. Díky tomuto byl bývalý manžel hodně nesamostatný a neuměl řešit situace s konflikty. Ze začátku naší známosti mi to přišlo roztomilé.

T: Měla jste Vy nebo Váš manžel zkušenosti s domácím násilím z primární rodiny nebo ze svého okolí?

A: Já ani bývalý manžel jsme se nesečkali s domácím násilím. Když jsem byla malá, moji rodiče se přede mnou nikdy nehádali a ani přede mnou nemluvili sprostě.

T: Jak jste se seznámili se svým manželem?

A: Vyrůstali jsme oba ve stejné vesnici a znali jsme se od dětství. Byl o dva roky starší. Měla jsem ho v té době velmi ráda. Ještě před svatbou jsem otěhotněla.

T: Kde jste bydleli a jaká byla vaše bytová situace?

A: Sňatek jsme s bývalým manželem uzavřeli po tříleté známosti. Bydleli jsme s manželem v rodinném domě ve stejné vesnici, kde jsme oba vyrůstali. Dům jsme koupili společně a hned po svatbě jsme v něm začali bydlet.

T: Jaká byla vaše ekonomická situace?

A: Já jsem vyučená kuchařka, pracuji v jedné restauraci. Bývalý manžel byl podnikatel, podnikal v dopravě. Měl větší finanční příjem než já. Já jsem hradila veškeré potřeby na domácnost i potřeby dětí ze svých příjmů. Manžel platil ostatní výdaje, zbytek výplaty si nechával pro uspokojení svých potřeb. Měli jsme jeden bankovní účet, ke kterému jsem neměla přístup. Manžel mi přispíval jen minimálně, pokud jsem potřebovala peníze, musela jsem si o ně požádat. Bylo to pro mě nepříjemné takto se doprošovat.

T: Jaké bylo běžné fungování vaší rodiny?

A: U mě i bývalého manžela se jednalo o první manželství. Po svatbě se nám narodily dvě děti, nejprve dcera, za dva roky následovalo narození syna. Péče o děti i o domácnost spočívala na mě. Já jsem musela všechno stíhat, práci, domácnost, péči o děti. Manžel mi s ničím nepomáhal, nebyl na to z domu zvyklý. Z počátku přes den chodil do práce, když se večer vrátil, požadoval, aby byla nachystaná večeře a uklizeno. Děti musely být klidné, trestal je za to, když křičely. Kontroloval jim napsané úkoly, pokud něco neměly v pořádku, musely to přepisovat nebo nesměly jít ven. Byl na ně tvrdý. Ale to jen doma. Na druhou stranu jsme jezdili na výlety, dovolené. Na veřejnosti jsme byli spořádaná rodina, nikdo by netipoval opak. I já sama jsem si říkala, že je vše v pořádku a že mě manžel má stále rád. Říkala jsem si, že kdyby tomu tak nebylo, nedokázal by se přece přetvařovat.

T: Kdy a v jaké podobě se začalo projevovat násilí ve vašem vztahu?

A: Již z počátku našeho vztahu nebylo naše soužití bezproblémové. Ale to jsem si neuvědomovala. Nebrala jsem náznaky násilného chování příliš na vědomí. Byla jsem velmi zamilovaná a zaslepená. Snažila jsem se splnit veškerá jeho přání. Manžel se choval na veřejnosti mile, byl oblíbený, ale v domácnosti byl velmi arogantní a sebestředný. Již z počátku našeho vztahu byl panovačný a velký pedant, dokázal ho rozčítit i neuklizený hrnek na stole. Manžel byl také vždy velmi žárlivý, k čemuž jsem mu nedávala žádnou příčinu. Nesnesl, když jsem se bavila s jinými muži, nechtěl, abych chodila ven se svými kamarádkami. Manžel mě stále kontroloval. Hlídal, jak dlouho mi trvá nákup, jak dlouho jsem ve městě. Ze všech sil jsem se snažila, aby domácnost fungovala bez potíží. Dělal jsem vše, abych zajistila manželovy potřeby i jeho požadavky. Manžel toto nikdy nedokázal ocenit. Za svou snahu jsem nikdy neslyšela jediné slovíčko chvály či poděkování. Vše považoval za samozřejmost.

T: Jak často a v jaké formě se projevy násilí opakovaly? Jak se situace vyvíjela?

A: Násilnické sklony bývalého manžela vůči mně se začaly projevovat asi po třech letech manželství. Jednou, to jsem byla na mateřské se synem, jsem se zdržela déle v obchodě. Manžel mě začal obviňovat, že jsem mu nevěrná. Nebral ohled vůbec na má slova, nepřesvědčila ho ani skutečnost, že jsem byla v obchodě s dětmi. Vulgárně mi nadával, také rozbil dveře od ložnice. Udeřil mě rukou do obličeje. Říkal mi, že kdybych ho neprovokovala, nedělal by to. Byla jsem tímto činem značně otřesena, nemohla jsem tomu uvěřit. Manžel odešel z bytu a já jsem bezmyšlenkovitě začala uklízet. Když se manžel vrátil večer domů, začal se omlouvat, litovat toho co se stalo. Na omluvu mi přinesl květiny. Manželovi jsem odpustila. Měla jsem snahu udržet manželství a zachovat pro děti úplnou rodinu. Myslela jsem, že se situace uklidní.

Fyzické útoky se projevovaly přibližně po čtvrt roce. Napadání probíhalo ze stejných důvodů, z manželovy žárlivosti. Také ho rozčílilo, když jsem mu uvařila jídlo, na kterém se mu něco nezdálo, křičel zuřivostí a hodil jídlo prudce na zem. To pak byl vulgární. Fyzické napadání mělo podobu bolestivého sevření jeho rukama kolem mých ramen, silné rány rukou do zad, kopání do celého těla. Při fyzických útocích měl manžel nade mnou velkou převahu, nedokázala jsem se mu ubránit. Pamatuji si, že jsem se vždy cítila velmi podvedená a zraněná. Po napadení jsem cítila vztek, měla jsem chuť všeho nechat. Ale pak se situace uklidnila, manžel toho litoval a já se opět snažila, aby to fungovalo a nikdo nic nepoznal.

Rodinný život probíhal stále obdobně. Manžel mě neustále kontroloval. Útoky probíhaly stejně téměř po celou dobu manželství. Stále jsem však manžela omlouvala. Myslela jsem, že léty se naučí jinému zacházení a chování ke mně. Přijala jsem tento způsob života a smířila se se svou úlohou. Snažila jsem se manžela neprovokovat, aby neměl důvod k napadání mé osoby. Manžel si však vždy našel důvod mi ublížit. Jeho útoky byly čtenější, zpočátku se mi po fyzickém napadení omlouval, později už ani to ne.

Občas napadání mé osoby probíhalo, když byl manžel pod vlivem alkoholu. To mě třeba vyhazoval z koupelny a bouchal prudce do dveří. Likvidoval zařízení bytu. Zničil dveře, talíře, elektroniku. V některých případech letěly hozené předměty mým směrem. Později fyzické útoky probíhaly přibližně 1x za 2 týdny.

Snažila jsem se i nadále udržet manželství a uzavřít s manželem ústní dohodu o vzájemném soužití. Chtěla jsem mít klid, byla jsem fyzicky a psychicky vyčerpaná. Manžel však na toto nepřistoupil, naopak, jeho ataky pokračovaly. Chovala jsem se jako

vzorná manželka a starala jsem se o něho i o celou domácnost, tímto jsem chtěla předejít manželově vzrůstající agresivitě.

T: Vyhledala jste někdy lékařské ošetření?

A: Jednou v létě mne manžel surově napadl. Nevěděla jsem, co mám dělat, bála jsem se o život. Proto jsem přivolala policii. Byla jsem poraněná, vyhledala lékařské ošetření, ale pravý důvod zranění jsem neuvědla. Manželovo jednání bylo vyhodnoceno jako přešůpek, u kterého jsem nedala žádost na prošetření. Manžel mi vyhrožoval, že mě zabije. Také mi vyhrožoval, že se postará o to, aby mi děti vzala sociálka. Měla jsem strach, že výhrůžky naplní.

T: Byly jednotlivým atakům vůči Vaší osobě přítomny děti?

A: Ano, v mnoha případech mého napadení byly přítomny děti, v tomto nebral ohled ani na ně. Nikdy je přímo neuhodil. Až jednou manžel pěstí praštil syna při jednom z mém napadení, kdy se mě syn snažil bránit. V průběhu několika let jsem však vnímala, jak se manželovo chování odráželo na našich dětech. Byly zakřiknuté a měly z manžela strach. Obě děti se manželovi snažily vyhýbat. Těšili se na chvíle, kdy manžel nebude doma.

T: Jaké byly Vaše důvody pro setrvání ve vztahu?

A: Vždy jsem se snažila jeho chování omlouvat, zpočátku jsem žárlivost a neustálou kontrolu jsem chápala jako jeho projev lásky ke mně. Po napadení manžel přišel s omluvou a sliboval, že na mne již nikdy nesáhne. Věřila jsem, že se jeho chování změní, ale mýlila jsem se. Nezměnil své chování. Teď mohu říct, že jsem byla velmi naivní.

T: Dokážete zhodnotit, zda probíhající domácí násilí mělo vliv na Vaše psychické a fyzické zdraví?

A: Psychické i fyzické napadání, které trvalo v podstatě celé naše manželství, bylo pro mě zatěžující. Zažívala jsem stresy, kdy jsem se obávala, co zase doma bude následovat. Zhoršoval se můj psychický i zdravotní stav. V noci jsem špatně spala, budívala jsem se v noci ze spaní a obávala se manželova návratu z restaurace nebo jeho napadení. Ještě dnes užívám antidepresiva, mám žaludeční vředy. To zdraví je podlomené.

Bála jsem se o svůj život, ale i o život a zdraví dětí. Ještě dlouho po rozvodu s manželem jsem se na ulici stále rozhlížela, zda mě nesleduje, aby mi mohl ublížit. Nevím, co všechno je manžel schopen udělat, aby mi ublížil.

T: Co se děje nyní, jak se v současné době cítíte?

A: Už je tomu 2 roky, co jsme s bývalým manželem rozvedeni. Děti jsou již dospělé. Já jsem již klidnější, přispěly k tomu i antidepressiva, které užívám dlouhodobě. S tímto jsem se také musela smířit. Nebylo to jednoduché to všechno řešit, bylo to bolestivé, ale o to víc teď jsem spokojenější. Bývalého manžela vůbec nepotkávám a jsem tomu ráda.

T: Svěřila jste se někdy někomu o probíhajících událostech?

A: Styděla jsem se komukoliv něco říct. Velmi jsem se styděla před rodinou. Měla jsem vzor ve svých rodičích, kteří vydrželi dodnes spolu žít. Maminka mi říkala, že život není vždy jen růžový. Také jsem je nechtěla tímto zatěžovat. Také jsem se bála, že manžel ublíží dětem, věřila jsem tomu, že se postará o to, aby mi sociálka vzala děti. Obávala jsem se, že mi nikdo ani věřit nebude, tímto manžel často argumentoval. On totiž na veřejnosti byl velmi oblíbený, sympatický, přátelský. Do práce mi třeba nosil květiny, kolegyně mi to záviděly. Měla jsem strach podat žádost o rozvod. Bála jsem se také, že nedovedu finančně zajistit naše děti, nebudeme mít kde bydlet, a že děti nebudou mít otce. Uvědomuji si třeba, že jsem neměla ani přátele, kterým bych to řekla, manžel mi nedovolil se s nikým stýkat. Pak už jsem o to neměla ani zájem.

T: Kdy jste si uvědomila, že je pro Vás důležité situaci určitým způsobem řešit?

A: V tomto vztahu jsem žila 23 let. Děti jsou již dospělé a mají vlastní život. Jednou, to již byly děti odstěhované z domu, mě napadlo s manželem uzavřít dohodu o našem soužití, nepřistoupil na ni. Proto jsem vyhledala pomoc intervenčního centra. Letáček na tuto organizaci jsem viděla v čekárně u svého obvodního lékaře. Útoky na moji osobu pokračovaly. Situace se pro mě stala již nesnesitelná.

T: Obrátila jste se s žádostí o pomoc i na pomáhající organizace (PČR, soud, atd.)?

A: Když jsme žili s manželem a s dětmi, nevěděla jsem, co mám dělat. Jednou jsem přivolala příslušníky PČR. Toho jsem však litovala. Manželovo napadení bylo šetřeno jako přestupek. Po tomto fyzickém útoku jsem byla nucena vyhledat lékařské ošetření u obvodního lékaře. Ale neuvěděla jsem mu pravý důvod zranění. To nešlo.

Až když se odstěhovaly děti z domu, vyhledala jsem to intervenční centrum, které mi velmi pomohlo.

T: Jak jste situaci řešila?

A: Když jsem šla do intervenčního centra, nevěděla jsem, co mám čekat. Byli však velmi ochotní a ukázali mi možnosti řešení, o kterých jsem neměla ani ponětí. Velmi mi pomohlo se tam vypovídat, nikomu jsem to nikdy v podstatě neřekla, důvěřovala jsem jim. Díky jejich pomoci jsem měla pocit, že na to nejsem sama. Získala jsem aspoň z části nadhled, co je a co není normální. Za ty roky kolotoče bití a omlouvání jsem to již nedokázala rozpoznat. Chtěla jsem se rozvést. Ale bála jsem se chvíle, kdy se o tomto doví manžel. Se sociálními pracovníky jsem sepsala žádost o rozvod, kterou jsem podala k soudu. Jednalo se o sporný způsob. Také jsme projednaly bezpečnostní plánování. Manželovi jsem nic neřekla. Když začalo soudní řízení, pro svoje bezpečí jsem podala k soudu návrh na předběžné opatření. Také jsem podala návrh na výživné rozvedené manželce.

T: Byla násilná osoba vykázána v na dobu deseti dnů ze společné domácnosti?

A: K vykázání nedošlo.

T: Co byste uvítala při řešení své tíživé situace? Je oblast, na kterou byste chtěla upozornit?

A: Myslela jsem si, že situace je pro mě neřešitelná a jediná možnost je se s tímto smířit. Hlavně kvůli dětem jsem zůstávala ve vztahu, kde bylo přítomno násilí. Nechtěla jsem se rozvádět, musela bych se stydět. Bydlela jsem přeci na vesnici, kde toto nebylo přípustné. Celou dobu jsem chtěla převážně udržet rodinu pro děti, aby se měly dobře. Až jsem se v jejich dospělosti rozvedla, řekli mi, proč jsem to neudělala již dřív. Teprve nedávno jsem si uvědomila, že právě kvůli dětem jsem se měla rozvést již dávno. Přála bych si, abych si tuto skutečnost uvědomila mnohem dříve. Ale já jsem neměla potřebný nadhled. Byla jsem do toho ponořená celá.

T: Osamostatnila jste se od násilné osoby a začlenila jste se do běžného života?

A: V současné době se vůbec nestýkám se svým bývalým manželem, už jen ta představa mi nahání hrůzu. Nevím co se s ním děje, údajně někde žije se svojí družkou. Při řešení situace mi byly oporou moje děti, které mě při rozvodu podporovaly. Za to jsem jim velmi vděčná. Také bych to nedokázala bez pomoci intervenčního centra.

Rozhovor číslo 2 s paní Barborou

T: Můžete mi popsat, v jakém rodinném zázemí jste vyrůstala Vy a Váš partner?

B: Já jsem vyrůstala s rodiči a s bratrem v bytě ve městě. Maminka pracuje jako úřednice, tatka pracuje jako laborant v chemickém průmyslu. Maminka je hodně starostlivá, mám z

ní pocit, že je někdy ke mně a k bratrovi až úzkostlivá. Tatka je velmi schopný organizátor, vždy všechno zařídil. Máme v rodině pěkné vztahy. Maminka je bohužel dlouhodobě vážně nemocná.

Druh vyrůstal v rodině s rodiči a se sestrou v rodinném domě také ve městě. Říkal mi, že na ně byl jejich otec velmi přísný, dokonce je bil, pokud neposlouchaly nebo nebylo něco po jeho. Byl vychováván spíše autoritativně.

T: Měla jste Vy nebo Váš druh zkušenosti s domácím násilím z primární rodiny nebo ze svého okolí?

B: Já jsem se s domácím násilím nesetkala. Moji rodiče řešili konflikty podle mě normálně. Hádali se, to si pamatuji. Když jsem byla malá a slyšela jsem je hádat se, vždy mi z toho bylo úzko. Necítila jsem se moc dobře. Pak ale najednou byl klid, oni si to mezi sebou vyříkali. Tak jsem si myslela, že je to v pořádku a normální.

Jak už jsem říkala, druh zažil doma situace, kdy ho bili. Nerad na to vzpomínal, takže to asi nebylo moc příjemné.

T: Jak jste se seznámili se svým partnerem?

B: S druhem jsem se potkala ve svém zaměstnání v kadeřnickém salonu. Jemu bylo v té době 32 let, já jsem měla 27. Byla jsem v té době zrovna čerstvě rozvedená, moc mi to s předešlým manželem neklapalo. Mívali jsme často neshody. Vyčítal mi například to, že jsem špatná hospodyně. Návrh na rozvod podal bývalý manžel.

T: Po jaké době jste začali s druhem bydlet ve společné domácnosti? Jaký byl důvod k tomuto kroku?

B: S druhem jsem se poznala v lednu 2004. Náš vztah byl v tomto období pouze přátelský. V listopadu roku 2004 jsme spolu začali žít, byla jsem do druhu velmi zamilovaná.

T: Kde jste bydleli a jaká byla vaše bytová situace?

B: Spolu jsme začali bydlet v listopadu roku 2004 v bytě panelákového typu. Měli jsme společnou nájemní smlouvu s majitelem bytu.

T: Jaké bylo běžné fungování vaší rodiny?

B: Já mám ještě z předchozího vztahu dva syny. Při stěhování měli tři a pět let. Kluci si na mého nového partnera celkem rychle zvykli. Druh se k min také choval pěkně, bral je jako

svoje. Druh měl přede mnou také nějaké vztahy, ale moc mi o tom nepovídal, ani jsem to nevyžadovala, je to přeci jeho soukromá věc.

Já pracuji jako kadeřnice, druh pracuje jako ošetřovatel zvířat. Já jsem příliš peněz neměla, tak tak to stačilo na zajištění základních potřeb pro mě a pro syny. Byla jsem ráda, že mi druh přispívá.

Jako rodina jsme fungovali normálně, já jsem se starala o děti a domácnost. Do práce jsem chodila po mateřské teprve krátkou chvíli. Záhy na to jsem však s druhem otěhotněla, tak jsem zůstala doma. Druh běžně pracoval.

T: Kdy a v jaké podobě se začalo projevovat násilí ve vašem vztahu?

B: Naše soužití bylo zpočátku harmonické. Psychický nátlak ze strany druhu se začal projevovat pozvolna následující měsíce po začátku našeho soužití. V té době jsem to nerozpoznala. Druh mi mazal kontakty v telefonu, chtěl ode mě také heslo od mého e-mailu, poskytla jsem mu ho. Neměla jsem před druhem co skrývat, věřila jsem mu a nepředpokládala jsem, že by tohoto druh zneužil. Druh se mě vyptával, zda jsem měla jiné muže. Možná už tehdy jsem měla sledovat pozorněji nějaké signály, ale milovala jsem druhu a věřila jsem mu.

Neshody v našem vztahu se začaly objevovat asi v době, když náš nejmladší syn měl jeden rok. Hlavním důvodem nesouladu byla velká žárlivost mého druhu. Přitom k tomu neměl důvod. Druh mě neustále obviňoval z nevěry. K atakům vůči mé osobě jako důvod postačil odchod z domu na nákup potravin. Druh vyžadoval, abych bez něho nikam nechodila, byla doma a čekala, až se vrátí z práce. Nesměla jsem nosit krátké sukně nebo výstřihy. Zakazoval mi stýkat se se svojí rodinou a přáteli. Bez jeho doprovodu jsem nemohla sama opustit dům. Vyhrožoval mi, že pokud ho neuposlechnu, vezme mi syna, který bude jemu svěřen do péče. Obávala jsem se, že své výhrůžky uskuteční.

První fyzický útok začal ve chvíli, kdy mi zavolal můj bratr na mobilní telefon. Druh mě začal ponižovat a vulgárně napadat. Uhodil mě pěstí do čela, já jsem se uhodila temenem hlavy o stěnu ložnice. Třepala jsem se a začala jsem plakat strachy. V napadení mé osoby mu nezabránila ani skutečnost, že tomu všemu přihlížel náš syn, který hlasitě plakal. Bála jsem se dalšího napadení ze strany druhu, proto jsem přivolala policii. Také jsem vyhledala lékařskou pomoc. Věc byla šetřena jako přestupek. Druh dostal pouze pokutu. To bylo podle mě směšné. Po napadení jsem byla rozhodnutá opustit druhu.

Po 14 dnech, kdy jsem se odstěhovala a bydlela u rodičů, za mnou přišla matka druhá. Prosila mě, abych jejímu synovi odpustila, že on všeho teď lituje a chce být se mnou a s dětmi. Druhovi jsem odpustila, přestěhovala jsem se zpět do našeho podnájmu. Druh se velmi omlouval a sliboval, že se již takto nebude chovat. Uvěřila jsem mu. Milovala jsem ho a tak jsem mu dala novou šanci. Také jsem nechtěla začínat žádný jiný vztah, vždyť už jsem byla jednou rozvedená. V této době se druh snažil chovat vůči mně ohleduplněji.

T: Jak často a v jaké formě se projevy násilí opakovaly?

B: Druh se mnou jednal jako se služkou. Poroučel mi, co mám udělat. Smazal mi veškeré fotky, protože uváděl, že na všech mám vyzývavý pohled. Kontroloval veškeré mé jednání a pohyb. Nesměla jsem se stýkat s kamarádkami, chodit do obchodu nebo venčit psa. Pokud jsem porušila jeho příkaz, tak mě za to zbil, škrtil, vulgárně nadával (kurvo, děvko). Vyhrožoval, že mě zavře do sklepa. Z počátku byly jeho ataky tak jednou do měsíce, pak už častěji. Přes den byl ale druh tichý, hodný a spořádaný muž, který se vzorně staral o domácnost a rodinu. Můžu Vám říct, že hodnějšího muže jsem nepotkala, mohla by mi ho každá žena závidět. Když jsem neměla doma třeba mouku, on ji šel bez řeči koupit. To by můj bývalý manžel nikdy neudělal.

Psychické a fyzické útoky nadále pokračovaly. Avšak kvůli synům jsem i nadále zůstávala ve vztahu. Druh mi také říkal, že pokud to někomu řeknu, nikdo mi nebude stejně věřit. Druh mě napadal často pod vlivem alkoholu.

T: Byly jednotlivým atakům vůči Vaší osobě přítomny děti?

B: Zpočátku ne, později už ano. Zpozorovala jsem, že děti napodobují druhá. Začaly být drzé, bily se mezi sebou. Nejstarší syn byl více tichý, ten mladší o záležitostech, které viděl, povídal ve školce pak i ve škole. Říkal, že tatínek bije maminku. Také paní učitelka mi říkala, že se začíná bít s jinými dětmi. Toto zjištění bylo pro mě alarmující. Velmi jsem se toho zalekla.

T: Dokážete zhodnotit, zda probíhající domácí násilí mělo vliv na Vaše psychické a fyzické zdraví.

B: Byla jsem z toho všeho velmi vyčerpaná, mívala jsem špatné nálady, problémy se zažíváním. Myslela jsem, že za toto si můžu sama a musím se s tím nějak poprat. Ke konci už jsem měla velký strach o sebe a hlavně o kluky. V noci jsem špatně spala. Zdály se mi sny o tom, jak druh ubližuje mně nebo synům. Nevěděla jsem, co mám dělat.

T: Co se děje nyní, jak se v současné době cítíte?

Již tři čtvrtě roku žiji se syny v azylovém zařízení. Ale stále se obávám, že druh mě bude pronásledovat, z počátku jsem se proto pořád na veřejnosti ohlížela a sledovala, zda mě někdo nesleduje. Teď už je to lepší, ale strach z pronásledování přetrvává.

T: Svěřila jste se někdy někomu o probíhajících událostech?

B: Zpočátku jsem to nikomu neřekla. Pak jsem se odstěhovala ke svým rodičům, ale těm jsem řekla jen část pravdy, maminka je těžce nemocná, nechtěla jsem, aby měla starosti. Svěřila jsem se jen svojí nejlepší kamarádce, ta mi jen opakovala, že s tím musím něco dělat a že nejsem normální, když tohle snáším. To mi vadilo. Připadalo mi, že se mi snaží něco namluvit a do něčeho vtlačit. Proto jsem už později nic neříkala. Ještě o tom věděla policie. Tam mi řekli, že mám dojít, až se něco stane. Na sociálce mi pomohli.

T: Kdy jste si uvědomila, že je pro Vás důležité situaci určitým způsobem řešit?

B: Tím impulsem byl pro mě strach o kluky. Já sama bych to asi vydržela, on to byl přece v obdobích klidu zlatý člověk, ale převelice jsem se bála o syny, aby jim druh nezačal ubližovat.

T: Byla násilná osoba vykázána v na dobu deseti dnů ze společné domácnosti?

B: Ano, druh byl vykázán. Při jednom z mnoha fyzických útoků mě druh škrtil. Domnívala jsem se, že mě druh zabije. Tento incident jsem oznámila na policii. Toto chování vedlo k tomu, že byl druh Policií ČR na deset dní vykázán.

Samotné vykázání mi pomohlo, ale k tomu přispěla hlavně spolupráce s intervenčním centrem. Sama jsem nevěděla, kam se dříve obrátit. Ale i tak to nebylo jednoduché.

T: Obrátila jste se s žádostí o pomoc i na pomáhající organizace (PČR, soud, atd.)?

B: Nevěděla jsem, jak mám svoji stávající situaci řešit. Po prvním napadení jsem se před policisty ostýchala, bála jsem se, že mi nebudou věřit. Také pro mě nebylo příjemné mluvit s muži. Napomohla mi až sociální pracovnice Městského úřadu, odbor sociálně právní ochrany dětí. Se sociální pracovnice se ke mně chovala vstřícně. Poradila mi upravit práva a povinnosti k nezletilému nejmladšímu synovi. Návrh jsem podávala ve čtrnáctidenní odluce od druha. Syn byl svěřen do mé péče. To mě uklidnilo.

Po vykázání mě kontaktovala sociální pracovnice intervenčního centra. Toto zařízení jsem také navštívila. Věděla jsem, že již s druhem nechci žít. Pracovnice zde byla velmi citlivá,

vyslechla mě, měla jsem pocit, že mi rozumí. Neodsuzovala mě, naopak mě podporovala jako člověka. Velmi se mi zde ulevilo. Nabídla mi možnosti řešení a pomáhala mi s realizací. Na organizační záležitosti jsem nebyla sama, tomu jsem byla ráda, protože bych asi nevěděla, co mám dřív udělat. To bylo pro mě příjemné. Také se mnou probrala bezpečnostní opatření pro případ, kdyby se druh neočekávaně vrátil. Toho jsem se velmi bála, proto jsem se rozhodla odstěhovat se do azylového zařízení. Bála jsem se pomsty druhu. Pracovnice mi pomohla v zařizování. Neměla jsem ale dost finančních prostředků, proto jsem si musela zajistit sociální podporu.

T: Co byste uvítala při řešení své tíživé situace? Je oblast, na kterou byste chtěla upozornit?

B: Měla jsem ve všem strašný zmatek, pořád jsem druhu omlouvala. Milovala jsem ho a byla jsem jak zaslepená. Vůbec jsem si to nepřipouštěla. Přiznat si to, co se děje, to bylo nejtěžší. Brala jsem to z části jako svoje selhání a pociťovala jsem na tom svůj podíl viny. Při samotném řešení si vzpomínám na ty dlouhé výslechy na policii. To nebylo příjemné, chápala jsem to jako nutné zlo. Chtěla jsem to mít za sebou.

T: Osamostatnila jste se od násilné osoby a začlenila jste se do běžného života?

B: Jak jsem říkala, pomohlo mi velmi intervenční centrum, ale také i další organizace. Již tři čtvrtě roku žiji se syny v azylovém zařízení pro matky s dětmi. Ale můžu vám říct, že se stále bojím, že mě druh bude pronásledovat, z počátku jsem měla tendence se pořád ohlížet. Teď už je to lepší, ale ten strach asi se mnou bude ještě dlouho.

Rozhovor číslo 3 s paní Cecílií

T: Můžete mi popsat, v jakém rodinném zázemí jste vyrůstala Vy a Váš syn?

C: Já sama jsem vyrůstala na vesnici se svými rodiči, nyní již nežijí, ale byli moc hodní, hodně mi pomáhali. V dospívání jsem poznala svého manžela, po svatbě jsem se za ním odstěhovala do města. Svého muže jsem velmi milovala. Bydleli jsme se s manželem a se synem v bytě. Syn byl jedináček. Otec mu zemřel, když měl 5 let, to mi bylo 28 let. To je strašně brzy. Byla jsem z toho dlouho špatná, ale snažila jsem se, abych synovi zajistila vše potřebné a on nestaral. Udělala jsem pro něho, co jsem mu na očích viděla. Nechtěla jsem, aby se syn cítil před ostatními méněcenný, že nemá otce.

T: Měla jste zkušenosti s domácím násilím z primární rodiny nebo ze svého okolí? Jaká byla výchova vašeho syna.

C: Já sama jsem domácí násilí nezažila. Syna jsem nikdy nebila. Je pravda, že jsem neměla nad synem příliš pevnou ruku a byla jsem spíše liberální, hodně věcí jsem mu dovolovala. Je to můj jediný syn.

T: Kde jste bydleli a jaká byla Vaše bytová situace?

C: Bydleli jsme v bytě v jednom větším městě. Byt je můj, oba zde máme trvalé bydliště. Jedná se o malý byt, který má jedna plus jedna.

T: Jaké byla Vaše ekonomická situace?

C: Pracovala jsem jako skladnice ve skladu. Peněz nebylo mnoho, ale za pomoci svých rodičů jsem to zvládala. Rodiče mi už bohužel zemřeli. Syn se vyučil instalatérem. Po vyučení pracoval u jedné soukromé firmy. Měla jsem z toho radost, že se tak dobře uchytil.

T: Jaké bylo běžné fungování vaší rodiny?

C: Musela jsem chodit do práce na směny, z tohoto důvodu syna často hlídali moji rodiče. Jak byl syn starší, zůstával sám doma, třeba i v noci. Brzy se dokázal sám postarat o sebe, jinou možnost ani neměl. Ale musím přiznat, že byl takový lajdák, jak na své věci, tak i ve škole na učení. Moc dlouho u učení nevydržel. Nemohla jsem ho pořád hlídat, měla jsem dost svých problémů. Snažila jsem se, abychom žili jako ostatní rodiny.

T: Kdy a v jaké podobě se začalo projevovat násilí ve vašem vztahu?

C: Syn měl hodně problémy vůbec dodělat školu. Také se chytil jedné party. Toulali se, pili alkohol, dělali výtržnosti. Myslím, že s nimi bral nějaké drogy, nevím, co to bylo, ale někdy přišel syn domů velmi opilý a měl i halucinace.

Po ukončení studia, kdy měl syn 19 let, začal pracovat u jedné firmy. Víím, že chodil po práci do hospody, ale to pítí syn v té době ještě kontroloval.

Bydleli jsme spolu v jedné domácnosti, syn mi přispíval. Já jsem se o něho starala, vařila jsem, prala, uklízela. Syn v podstatě od dětství nemusel nic dělat.

Asi po pěti letech, kdy syn pracoval jako instalatér v soukromé firmě, dostal výpověď. Zprvu se snažil najít si práci, to se mu však nezdařilo. Asi po půl roce, kdy byl syn nezaměstnaný, začal chodit do hospody každý den, domů se vracel často opilý. Naléhala jsem na něho, aby si našel nějakou práci. Když jsem mu to řekla, začal být na mě vulgární.

Syn mi nepomáhal s chodem domácnosti, ani žádným dílem finančně nepřispíval na zabezpečení domácnosti. Syn domů chodil pouze přespat a najíst se. Pokud jsem chtěla

finanční obnos či pomoc, byl vůči mně vulgární: „Drž hubu, ty mě nemáš co oslovovat“. Syn také po mně vyžadoval peníze. Peníze jsem mu však odmítala dávat.

Toto bylo důvodem ke slovnímu, později i fyzickému napadání vůči mé osobě. Syn po mně opět vyžadoval peníze, které jsem mu odmítla dát. Jeho reakce na mé odmítnutí mě velmi zaskočila. Chytil mě silně za ruce a začal s nimi bolestivě kroutit. U toho křičel: „zkurvila jsi mi život, já tě zabiju, klidně si to odsedím“. Při tomto jednání jsem měla velký strach. Vůči synovi jsem se fyzicky nebránila, bála jsem se, abych z tohoto napadení nebyla ještě více zraněná nebo aby syn nenaplnil své výhrůžky.

T: Jak často a v jaké formě se projevy násilí opakovaly? Co bylo podle Vás jejich příčinou?

C: Syn také po mě vyžadoval peníze, ty jsem mu však odmítala dávat. Vyhržoval mi zabitím. Syn mi také kradl mé osobní věci, zlato a peníze. Důvodem bylo to, že neměl práci a nadměrné požívání alkoholických nápojů a drog. Slovní útoky probíhaly téměř každý den. Fyzické útoků probíhaly celkem pravidelně, minimálně jednou měsíčně, a to v období mé výplaty. Syn přestal své jednání ovládat. Při útocích byl pod vlivem alkoholu nebo návykových látek. Bála jsem se, proto jsem se zamykala v noci v ložnici.

Později fyzické útoky probíhaly každý druhý den. Syn mě bil zaťatými pěstmi do rukou, do hlavy. Později i do celého těla. Syn má velkou sílu, kterou však neumí ovládat. Vzhledem k tomu, že jsem nevěděla, jak se mám bránit, vyhledala jsem třikrát pomoc policie.

T: Dokážete zhodnotit, zda probíhající domácí násilí mělo vliv na Vaše psychické a fyzické zdraví.

C: To všechno, co se odehrálo, mělo na mě velký vliv. Jsem již starší, zranění se mi těžko hojila. Ale to bylo to nejmenší. Moc jsem se snažila pomoci synovi, stále jsem ho tolerovala, říkala si, že to má těžké. Vyčítala jsem si a stále si vyčítám, že jsem ho špatně vychovala, že jsem špatná matka. Byla to pro mě strašná představa, že nemůžu nic dělat. Cítila jsem strašnou bezmoc, strach o syna, ale i o sebe. Co s ním jen bude. Musí si ale uvědomit on sám, že takto to nejde, že se musí o sebe postarat sám. Je přeci už dospělý. V pozdější době jsem z toho psychického vypětí špatně spala. Z fyzických útoků jsem byla neustále ve střehu a obávala se příchodu syna. Stačilo, když jen zarachotily klíče v zámku a já se začala ve strachu třást, co zase bude.

Co se děje nyní, jak se v současné době cítíte?

V současné době žiji sama ve svém původním bytě. Je to již skoro rok, co byl syn vykázán, ale pořád to vidím jako by se to stalo dnes. Syn se mnou v bytě v současné době nebydlí, má zde zrušené trvalé bydliště. Prodloužení vykázání již skončilo. Syn bydlí u svých kamarádů, je nezaměstnaný. Vidám ho jen náhodou ve městě. Bylo to velmi bolestivé, proto navštěvuji stále psychologa.

T: Svěřila jste se někdy někomu o probíhajících událostech?

C: Svěřila jsem se pouze sousedce, která mi říkala, že ona samá má také potíže se synem a určitě je takových lidí i víc. Možná o tom vědělo víc sousedů, lidé věděli, jak se syn chová, určitě ho slyšeli, když křičel, bohužel to nešlo zcela utajit. Nikdo na toto naštěstí nereagoval. Nikomu jsem to přímo neřekla, nešlo to stěžovat si na svého syna. Bála jsem se, že to nikdo nepochopí. Mluvila jsem o tom pouze s policií, při výsleších. Také mi nebylo příjemné mluvit s policisty o tom, co syn všechno dělá. Když jsem s nimi mluvila, měla jsem pocit, že mi nemohou rozumět. Také se tak tvářili.

T: Kdy jste si uvědomila, že je pro Vás důležité situaci určitým způsobem řešit?

C: Jak jsem již říkala, chtěla jsem synovi pomoci. Myslela jsem, že si třeba uvědomí, co dělá, když zavolám policii, ale nestalo se tak. Mnohokrát jsem chtěla, aby se šel léčit, ale on s tímto nesouhlasil. Pokud jsem se o tom jen zmínila, vyvolalo to další vlnu agrese.

Pak jsem se také bála, že syn bude své agresivní chování proti mé osobě i nadále stupňovat, a protože ve zlostných záchvatech své jednání neovládá, mohl mě klidně zabít.

T: Obrátila jste se s žádostí o pomoc i na pomáhající organizace (PČR, soud, atd.)?

C: Obracela jsem se na policii. Ta s tím ze začátku příliš mnoho neudělala. Dost případů agresivního chování jsem neoznámila na policii nebo jsem trestní oznámení podaná na policii stáhla zpět. To bylo z důvodu z obavy pomsty, protože syn mi vyhrožoval ublížením na zdraví i smrtí. Po některých jeho útocích jsem byla nucena vyhledat lékařské ošetření. Zprvu jsem lékaři uváděla, že jsme si zranění způsobila sama, později jsem to přiznala. O všech těchto ošetření existují lékařské záznamy. Lékaři jsem vždy nemohla oznámit pravou příčinu, neboť mi hrozilo nebezpečí, pokud by se to syn dozvěděl. Ale hlavním důvodem bylo to, že to byl můj syn, nechtěla jsem být krkavčí matka

T: Byl syn vykázán z bytu? Jak jste situaci řešila?

C: Při posledním útoku ho policisté vykážali z bytu. To bylo poprvé, co tak učinili. Podala jsem na syna také trestní oznámení. Velmi jsem s tímto bojovala, ale učinila jsem tak. Spolupracovala jsem s intervenčním centrem, které mi pomáhá se v celé situaci orientovat. Byla tam moc ochotná pracovnice, která měla se mnou trpělivost a doporučila mi vhodné řešení. Díky nim jsem spolupracovala na řešení s Mediační a probační službou, která synovi v rámci řešení zajistila protialkoholní léčbu. Chtěla jsem, aby se syn osamostatnil. Proto jsem podala také k soudu žalobu na vystěhování z nemovitosti a zažádala jsem o zrušení trvalého bydliště. Díky sociální pracovníci a následně spolupráci s odborným psychologem se snažím synovi vymezit hranice a tím chránit i sebe. Ale není to vůbec jednoduché. Stále doufám, že se syn změní.

Po vykážání jsem se obávala o svoje zdraví, proto jsem podala k soudu, za pomoci intervenčního centra, návrh na vydání předběžného opatření. Tento návrh soud schválil na dobu 1 roku. Syn poté nastoupil na povinnou ochranu protialkoholní léčbu. Syn mi však po ukončení léčby vyhrožoval, obviňoval mě, že jsem mu zničila život.

T: Co byste uvítala při řešení své tíživé situace? Je oblast, na kterou byste chtěla upozornit?

C: Uvítala bych, kdyby mě pracovnice intervenčního centra oslovila již dříve, pomohla by mě nasměrovat. Byla jsem ve velmi špatném psychickém stavu. Dlouho jsem omlouvala chování syna. Cítila jsem podíl viny na jeho chování. Moc jsem si přála, aby se šel léčit do protialkoholní léčebny. Pomohlo mi intervenční centrum, poradili mi, abych spolupracovala s Mediační a probační službou. O existenci tohoto zařízení jsem neměla ponětí.

Rozhovor číslo 4 s panem Danem

T: Můžete mi popsat, v jakém rodinném zázemí jste vyrůstal Vy a Vaše manželka?

D: Já jsem vyrůstal pouze s matkou na vesnici v rodinném domě, otec zemřel, když jsem byl malý. Moc si ho již nepamatuji. Mám ještě jednu mladší setru. Mamka byla na všechno sama, proto jsem jí hodně pomáhal. Často jsem hlídal sestru, když mamka byla v práci. Já a moje sestra jsme pomáhali v domácnosti, měli jsme rozdělené úkoly, které jsme museli zajistit. Peněz doma příliš mnoho nebylo. Vystudoval jsem střední odbornou školu s maturitou. Od svých devatenácti let jsem pracoval, nejprve jako zaměstnanec v potravinářské firmě, následně jsem se osamostatnil a ve 27 letech jsem začal podnikat v tom samém oboru. V této době jsem neměl vážný vztah.

Moje manželka vyrůstala v rodině, která bydlela na vesnici. Manželce zemřel otec, když jí bylo 15 let. Její matka se z toho psychicky zhroutila. Byla na otci dle slov manželky, velmi emočně vázaná. Manželka mi říkala, že po smrti otce již matka neplnila svoji rodičovskou roli a žena se musela sama o sebe postarat. Jednou se mi svěřila, že často utíkala z domu.

T: Měl jste Vy nebo Vaše manželka zkušenosti s domácím násilím z primární rodiny nebo ze svého okolí?

D: Já jsem násilí v rodině nezažil. Otec mi zemřel brzy, maminka se již neprovdala a zůstala sama. Manželka v dětství neměla na růžích ustláno. Její matka měla v rodině dominantní postavení, o většině věcí rozhodovala. To se manželce nelíbilo, obzvláště v dospívání, z tohoto důvodu se se svojí matkou často dostávala do konfliktu. Toto vyvrcholilo po smrti otce.

T: Jak jste se seznámil se svojí manželkou?

D: S manželkou jsme se potkali na taneční zábavě. Po dvou letech v roce 1997 jsme se vzali. Manželka měla 23 a já 29. Bylo to naše první manželství, vzal jsem si ji, protože jsem ji miloval. Byla v té době velmi okouzující, přitom tak zranitelná. Měl jsem potřebu ji chránit.

T: Kde jste bydleli a jaká byla vaše bytová situace?

D: Následně po svatbě jsme se s manželkou přestěhovali do bytu, který jsme si koupili. Bydleli jsme na vesnici.

T: Jaká byla Vaše ekonomická situace?

D: Naše ekonomická situace byla zpočátku velmi dobrá. Pracoval jsem jako podnikatel v potravinovém průmyslu, tudíž jsem mohl celou rodinu bez problému zabezpečit. Podle mého mínění jsme si žili velmi slušně. Manželka byla 6 let na mateřské dovolené, narodily se nám dvě krásné dcery. Hlavní finanční zajištění rodiny jsem obstarával já, manželka pobírala mateřskou, která nebyla mnoho. Po mateřské dovolené manželka byla nezaměstnaná. V žádném zaměstnání nevydržela déle než několik dnů, odmítala plnit své pracovní povinnosti. Vždy si našla nějaký důvod, proč tam či onam nemůže pracovat, jednou to byla těžká práce, jindy to byli zlí kolegové.

T: Jaké bylo běžné fungování vaší rodiny?

D: S manželkou máme 2 dcery. S péčí o domácnost a děti jsem ženě pomáhal, ale hlavní práce spočívala na manželce. Já jsem chodil do práce, manželka nejprve na mateřské, poté jako nezaměstnaná byla doma.

T: Kdy a v jaké podobě se začalo projevovat násilí ve vašem vztahu?

D: Zpočátku bylo naše manželství spokojené. Situace se změnila, až když manželka ukončila šestiletou mateřskou dovolenou. Shodou okolností jsem v té době zkrachoval a stal se ze mě řádový zaměstnanec a vyráběl jsem sanitární zařízení. V novém zaměstnání jsem měl nižší finanční příjem, tím se snížil i životní standard rodiny. Manželka se tomuto nedokázala přizpůsobit, vyčítala mi tuto situaci slovy: „Nedokážeš se postarat o rodinu, jsi neschopný“. Své nadávky hlasitě křičela, tudíž o probíhajících incidentech věděly i dcery. Tyto situace byly pro mě velmi ponižující a psychicky vyčerpávající. Uvědomoval jsem si, že se snížil finanční příjem rodiny, proto jsem se snažil manželku respektovat. Doufal jsem, že si žena také brzy najde práci.

T: Jak často a v jaké formě se projevy násilí opakovaly? Jak se situace vyvíjela?

D: Incidenty probíhaly přibližně jedenkrát za měsíc. Manželka byla nezaměstnaná. Přála si častěji chodit do společnosti a to i během pracovního týdne. Vyčítala mi, že ji nikam nevezmu. Já jsem však byl v týdnu z práce velmi unavený, také jsme neměli zajištěné hlídání pro děti. Proto manželka začala častěji chodit za svými kamarádkami, kdy začala ve větší míře pít alkohol. Pokud manželka přišla domů v podnapilém stavu, šla si lehnout a vyspat se z opilosti. Z tohoto důvodu se manželka méně starala o chod domácnosti a děti. Takto situace obdobně probíhala asi 7 let.

Manželka v požívání alkoholu pokračovala, téměř každý druhý den navštěvovala restaurační zařízení. Jednou manželka přišla v odpoledních hodinách domů, byla v podnapilém stavu. Začala na mě hlasitě křičet: „ty svině, běž do hajzlu“. Děti byly tomuto chování přítomny. Následně prohodila skleněnou výplní dveří dřevěný váleček na těsto. Velmi jsem se bál, že manželka válečkem zaútočí i na mě nebo na dcery. Manželka ve stavu opilosti nekontroluje své jednání. Proto jsem přivolal policii, která manželku odvezla na záchytku. Věc byla šetřena policií jako přestupek.

Přes to vše jsem s manželkou dále zůstával. Manželka se v té době trochu zklidnila, slibovala, že se to již nebude opakovat. Následně se u ní střídalo období, kdy pila a kdy se snažila abstinovat. Vší silou jsem se snažil udržet rodinu a zajistit její fungování. Cítil jsem vinu, kdybych dětem nezajistil domov, proto jsem se ho snažil udržet. Stále jsem věřil, že

manželka může změnit své chování, je to přece matka našich dětí, doufal jsem, že si tuto skutečnost uvědomí a začne se o děti starat. Mnohokrát jsem jí domlouval, přesvědčoval, aby se šla léčit ze své závislosti. Manželka si však žádný problém s alkoholem nepřipouštěla. Chtěl jsem jí pomoci, vždyť to byla moje žena a záleželo mi na ní.

Po nějaké době mě manželka začala opět slovně útočit i fyzicky napadla, kdy mě třeba kopala do nohy, uhodila rukou do hlavy, házela kuchyňským náčiním. Měl jsem strach, aby manželka fyzicky nenapadla i děti. Proto jsem přivolal policii, která vykázala manželku z domu.

T: Byly jednotlivým atakům vůči Vaší osobě přítomny děti?

D: Veškerému dění přihlížely děti. Mladší dcera z velkého psychického vypětí začala zvracet. Starší dcera při posledním konfliktu na mě volala, abych přivolal policii, že má o mě strach. Starší dcera se mě pokoušela bránit a vstoupila mezi mě a manželku. Naštěstí se jí nic nestalo.

T: Dokážete zhodnotit, zda probíhající domácí násilí mělo vliv na Vaše psychické a fyzické zdraví.

D: Asi ano, závažnější podle mě ale bylo, že to všechno musely zažít dcery, chtěl bych, aby se tomu tak nestalo. Byly ze všeho tak vylekané, zažívaly strach, co opět bude. Z toho pak špatně spaly, měly noční můry. O to více se na mě potom fixovaly. I ve škole se zhoršovaly jejich známky. No prostě, bylo to na nich poznat.

Já jsem z toho byl nešťastný, rozpolcený, chtěl jsem pomoci manželce, na druhou stranu jsem se bál o holky. Nevěděl jsem, co mám dělat, byla to beznaděj. Někdy jsem z toho měl i deprese. Pořád jsem hledal vinu v sobě.

T: Co se děje nyní, jak se v současné době cítíte?

D: Žiji sám s dcerami. Je to již rok, co jsem rozvedený. Bohužel se, teď již bývalá manželka, nešla léčit a doposud ve velké míře pije alkohol. S dcerami navštěvuji psychologa. Nechtěl jsem, aby to na dcerách zachovalo trvalé následky. Myslím, že už je to lepší a daří se nám s dcerami dobře.

T: Svěřil jste se někdy někomu o probíhajících událostech?

D: Řekl jsem to tchýni v naději, že mi pomůže a manželce, tedy své dceři domluví. Tchýně mi tehdy řekla, že ji manželka již několikrát slovně napadala, také jí několikrát udeřila

rukou do těla. Důvodem byla skutečnost, že dcera po své matce chtěla peníze, tyto jí matka neposkytla. Ještě jsem se jednou svěřil kolegům v práci, jelikož jsem musel občas zůstat s dcerami doma. Kolega si mě skrz to dobíral, kolegyně byly chápavější, ty mě trochu podporovaly. Ale neřekl jsem jim vše, styděl jsem se. Myslím si ale, že o tom tušilo více lidí. Manželka se často vracela domů opilá, sousedé slyšeli, jak mi nadává a křičí na mě. Nikdo do toho ovšem nezasahoval.

T: Kdy jste si uvědomil, že je pro Vás důležité situaci určitým způsobem řešit?

D: Trvalo to 13 let, než jsem s tím začal něco dělat. Pořád jsem manželčino chování omlouval, nechtěl jsem rozbít rodinu, děti v té době ještě potřebovali svoji matku.

Pomoc jsem vyhledal z důvodu ochrany a bezpečí mé, ale hlavně mých dětí. Atmosféra v domácnosti byla často velmi vypjatá, bál jsem se, aby žena nenapadala i dcery. Proto jsem přivolal na pomoc policii. Věc byla šetřena jako přešůpek. Źili jsme pak i nadále v jedné domácnosti. Chtěl jsem hlavně pro děti zachovat rodinu.

Chování manželky bylo ovlivněno pitím alkoholu. Její útoky byly nepředvídatelné. Obával jsem se jejich nekontrolovatelných ataků. Manželčino chování mělo na mě a děti neblahý psychický účinek, proto jsem se rozhodl s manželkou rozvést.

T: Obrátil jste se s žádostí o pomoc i na pomáhající organizace (PČR, soud, porady atd.)?

Obrátil jsem se na policii, celkem třikrát. Dvakrát byla věc šetřena jako přešůpek. Potřetí byla manželka vykázána z domu. Vůbec jsem netušil, že takto policie může zakročít. Manželka nesměla na deset dnů přijít domů a kontaktovat mě. Byla to pro mě v jistém směru úleva, mohl jsem si promyslet, co budu dělat dál. O mě samotného přitom až tak nešlo. Jsem chlap a nějakou ránu vydržím. Ale bál jsem se o dcery, jejich známky se ve škole zhoršovaly, měly noční můry. Ta mladší měla potíže se zažíváním.

Následně po vykázání mě kontaktovala pracovnice intervenčního centra, se kterou jsem mohl probrat celou záležitost. Byla velmi ochotná a poskytla mi přehled možností řešení. Což jsem v té době velmi ocenil.

T: Jaké kroky jste využil k řešení situace, na koho, popřípadě na jaké organizace, jste se obrátil?

D: Bylo mi doporučeno spolupracovat s orgánem sociálně právní ochrany dětí. To bylo pro mě nejdůležitější. Podal jsem návrh na úpravu práv a povinností neletilých dcer. Tyto byly

svěřeny do mé péče. Bylo zahájeno trestní řízení pro týrání osoby žijící ve společném bytě, domě.

Pro zajištění bezpečí a klidného prostředí jsem podal k soudu návrh na prodloužení vykázání soudní cestou na dobu třiceti dnů. Během této doby se dcery zklidnily, velmi mě překvapily jejich reakce, kdy obě říkaly, že je jim bez maminky dobře a nemusí se doma bát. Jejich slova mě jen podpořila, aby pokračoval v řešení situace za pomoci intervenčního centra. Podal jsem žádost o rozvod a také mi okresní soud prodloužil na můj návrh vykázání manželky na dobu jednoho roku. Během této doby se ještě museli vypořádat majetkové záležitosti, které jsou již našťastí za mnou. S tímto mi pomohla občanská poradna. Bylo to náročné a zdouhavé, ale jsem rád, že je to již za mnou.

T: Co byste uvítal při řešení své tíživé situace? Je oblast, na kterou byste chtěl upozornit?

D: Byl jsem velmi překvapený z nových pravomocí policie. Při desetidenním vykázání manželky jsem se tohoto obával. Nevěděl jsem, jak žena bude reagovat. Na druhou stranu jsem si vše mohl promyslet. Asi kdyby manželka nebyla vykázána, neodvážil bych se sám situaci řešit a dával bych jí stále nové šance. Neznal jsem své možnosti, ale po vykázání se rozběhla celá mašinerie událostí. Byl jsem osloven ze strany intervenčního centra, byl jsem velmi rád, že si o tom mohu s někým promluvit. Potřeboval jsem ujištění, že jedním správně. To mi tehdy moc pomohlo.

T: Jak situace vypadá nyní?

D: S dcerami jsem se od manželky osamostatnil, je to již rok, co jsem rozvedený. Bohužel se, teď již bývalá manželka, nešla léčit a doposud ve velké míře pije.